

ธรรมจักร

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺน โด

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๘

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันพระ วันพระ พระเป็นผู้ที่ประเสริฐ เราก็มองพระในหัวใจ พระ พุทโธเป็นผู้รู้ พระในหัวใจเราถ้าประเสริฐ เราก็จะเป็นคนดี เราก็มองมีความมุ่งมั่น เป็นคนมีหลักมีเกณฑ์ ถ้าเราเป็นคนไม่มีหลักมีเกณฑ์ พระของเรา เห็นไหม นี่ผู้ประเสริฐ ถ้าผู้ประเสริฐเป็นผู้ที่มีความมั่นคง เราชีวิตของเรา ถึงจะมีความกระทบกระทั่ง ความทุกข์ความยากจากภายนอก สิ่งนี้มันเป็นเรื่องเปลือกๆ นะ สิ่งนี้เป็นเรื่องเปลือกๆ

เพราะมนุษย์เกิดมาโดยธรรมชาติจะต้องอยู่ในสังคม สังคมของมนุษย์ ในเมื่อคน ๒ คนขึ้นไป ความเห็นยังมีความเห็นต่าง จะเกิดปัญหากัน นี่คือการเห็นของกิเลส เห็นไหม กิเลสปกครองสัตว์โลก ในเมื่อเรามีการเกิดขึ้นมา หัวใจของผู้ที่เกิดมาจะมีกิเลสทุกดวง สิ่งที่ไม่มีความกิเลส จะไม่กลับมาเกิดอีก

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนเป็นพระอรหันต์

“เราจะเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย”

ถ้าขณะที่เกิดมาประพฤติปฏิบัติ มีชีวิต มีกิเลสในหัวใจ กำจัดกิเลสในหัวใจจนหมดสิ้นไป ก็รอวันแต่ที่จะดับขันธ ต่างคนต่างกลับไปเป็นธรรมชาติเดิมของเขา ชาติ ๔ กลับไปเป็นธรรมชาติของเขา แต่หัวใจนี้จะไม่วันเกิดอีกเลย แต่ถ้ามีการเกิดอีก ถ้ายังมีการเกิดอีกนั่นคือมีอวิชชา สิ่งที่มีอวิชชาคือแรงขับเคลื่อนให้จิตดวงนี้มาเกิดอีก สิ่งที่เกิดตาย เกิดตายนี้เกิดขึ้นมาแล้วมีมาอยู่ในสังคมของมนุษย์

ถ้าพระเราประเสริฐ สิ่งที่จะกระทบกระเทือน สิ่งที่มีแรงสังคมที่มีการเบียดเบียนกัน เรา ก็จะอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุขพอสมควร สงบสุขนะ เพราะเราเกิดในประเทศอันสมควร เกิดในประเทศมีฤดูกาลถูกต้อง ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล สิ่งที่ต้องตามฤดูกาลทำให้เกิดมีการทำ

สัมมาอาชีวะ สิ่งที่สัมมาอาชีวะ เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง สังคมมีการเคลื่อนไหวไปตามสังคมสภาวะ
แบบนั้น นี่ประเทศอันสมควร แล้วยังเกิดในสังคมที่เป็นพุทธศาสนา

พุทธศาสนานะ พุทธศาสนาให้ความเสมอภาค แม้แต่หญิงและชาย เวลาที่เราเป็นคฤหัสถ์
ในเมื่อเราเกิดมา สิ่งนี้เป็นธรรมชาติของมนุษย์ มีการครองเรือน ก็ให้มีศีล ๕ ทั้งสองฝ่าย นี่เสมอ
ภาคนะ เสมอภาคตั้งแต่หญิงและชาย ให้ถือศีล ๕ ทั้งหมด ถือศีล ๕ ถึงให้เป็นสังคมของมนุษย์ สิ่ง
ที่เป็นมนุษย์ ความเสมอภาคของศีลธรรมวัฒนธรรมเรา

แล้วการประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม ในสมัยพุทธกาลนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เทศนาว่าการ รื้อสัตว์ชนสัตว์ออกไปจากวัฏฏะมหาศาลเลย สิ่งที่ยื้อสัตว์ชนสัตว์ องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ประเสริฐ เป็นพระที่ผู้ประเสริฐก่อน สิ่งที่ยื้อประเสริฐ แสดงธรรมจกๆ สิ่ง
ที่เป็นธรรมจักร สิ่งที่เป็นธรรม แล้วธรรมจักร เวลาประกาศธรรมจกๆ จักรนี้ได้เคลื่อนไปแล้วนะ จะ
ย้อนกลับอีกไม่ได้เลย

เพราะหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นธรรมทั้งแท่ง สภาวะธรรมแบบนี้มี
ความเมตตาโลกสัตว์โลกมหาศาลเลย สิ่งที่มีความเมตตาสัตว์โลกเพราะอะไร เพราะชีวิตขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเครื่องยืนยันกับใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเองว่า
เวลาปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำคุณงามความดีนะ พระโพธิสัตว์สร้างสม
คุณงามความดี

ในเมื่อเป็นหัวหน้า หัวหน้าสัตว์ หัวหน้าหมู่คณะ ในการปกครองสัตว์ ปกครองหมู่คณะ
มันเป็นเรื่องภาระอันอย่างยิ่งนะ เป็นภาระมหาศาลเลยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ปรารถนาเป็นโพธิสัตว์ สร้างสมสิ่งนี้มา สิ่งนี้มา มันความสุข ความทุกข์อยู่ในหัวใจนี้แน่นอน ใน
เมื่อไหร่ ในเมื่อการกระทำ ถ้าไม่มีมาร ไม่มีการโต้แย้ง มันจะสร้างสมบารมีขึ้นมาอย่างไร

พระโพธิสัตว์จะต้องผ่านวิกฤตต่างๆ มามหาศาลเลย แล้วชีวิตเป็นอย่างนี้ ทำไมองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าจะไม่มีความเมตตา รื้อสัตว์ชนสัตว์ล่ะ เพราะสัตว์พวกนี้เป็นผู้ที่ทุกข์ที่ยาก
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นเครื่องยืนยัน
เพราะผ่านสุขผ่านทุกข์มา สภาวะมามหาศาล แล้วตรัสรู้ขึ้นมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้า

ธรรมจักรนี้ ถ้าธรรมจักรเคลื่อน เคลื่อนจักรออกไป เราจะไม่ได้ติดอยู่ในเรื่องของกงจักร

เราเกิดมา เรามีครอบครัว เรามีสิ่งต่างๆ ต้องเป็นภาระรับผิดชอบ สิ่งนี้เหมือนกงจักร แต่เราเห็น ทางโลกเขาเห็นว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่เป็นผู้ที่สร้างสม สร้างสมเป็นเรื่องของสังคม เป็นเรื่องของคุณงามความดี สิ่งที่เป็นคุณงามความดีนะ นี่มันเป็นกงจักรใจ

มันเหมือนกับไข่ เปลือกไข่ ถ้าไข่ไข่นั่น แม่ไก่กกอย่างดี ฟักอย่างดี ไข่ไข่นั่นจะเจาะฟองไข่นั่นออกมา แต่แม่ไก่เวลาไข่ไข่นั่นออกมาแล้วไม่ยอมฟักไข่ฟองนั้น ไข่นั่นจะเป็นตัวขึ้นมาใหม่ จะมีโอกาสเจาะฟองไข่ไข่นั่นออกมาใหม่ เห็นไหม สังคมเป็นแบบนั้นไง สังคมเป็นแบบนั้น เพราะมันเป็นกงจักร มันเป็นความหมุนไปของวัฏฏะ แต่เราก็คิดว่าสถานะแบบนี้เป็นคุณงามความดีของเรา เราติดอยู่ในกงจักร ไม่เป็นธรรมจักร

ถ้าเป็นธรรมจักร ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ตั้งแต่พื้นฐาน เวลาถือศีล ๕ นะ ปาณาติปาตา ไม่ทำลายสัตว์ ไม่ทำลาย ไม่ฆ่าเขา ไม่ทำลายเขา ต้องมีเมตตาด้วย มีเมตตา ความมีเมตตา เราเมตตาสัตว์ เราทำคุณงามความดี เราสละสิ่งต่างๆ ให้สัตว์มีความสุขขึ้นมาเนะ นั่นเป็นคุณงามความดีใจ มีศีลไม่ทำลายเขา แต่ในการที่จรโลงที่จะให้เขามีความสุขนี่คือทาน เราสละเขาเพื่อเขา เพื่อให้เขามีความสุขของเขา นี่คือการกระทำ

“ศีล ๕ ธรรม ๕” ธรรมที่ทำให้ฝ่ายตรงข้าม ทำให้เกิดบารมีธรรม เกิดในความเป็นหัวใจ ให้มันสมควรแก่การงาน สิ่งที่เหมาะสมแก่การงาน ใจมันจะมีพลังของมัน มีบารมีของใจดวงนั้น ก็ จะหาทางออกไป ไม่อยู่ในกงจักรนั้น กงจักรนั้นจะทำให้เรามีภาระรับผิดชอบนะ เราต้องมีภาระ รับผิดชอบ ในครอบครัวของเรา เกิดมาก็เป็นลูกนี่ก็ในครอบครัวนั้น เวลาถ้าพอโตขึ้นมา เรามี ครอบครัวก็ต้องรับผิดชอบครอบครัวของเราไป สิ่งที่เป็นครอบครัวของเราไปมันก็เป็นสิ่งที่ จะต้องเป็นกงจักรอยู่ในวัฏฏะของโลกนั้นอยู่ตลอดไป ถ้าเรามีคุณงามความดี เราจะออกประพฤติ ปฏิบัติก็ไม่ได้ ถ้าออกประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม ออกประพฤติปฏิบัติ

คำว่า “ออกประพฤติปฏิบัติ” ไม่ต้องออกไปไหนเลย เพียงแต่นั่งทำสมาธิ เราทำความสงบ ของใจ เราทำสมาธิ หรือเราเดินจงกรม อยู่ที่ไหนก็ได้ คำว่า “ออก” คือออก ระหว่างโลกกับธรรม

ถ้าความคิด เราคิดแต่เรื่องของโลก คิดแต่เรื่องหน้าที่การงานนี้เป็นเรื่องโลกล้วนๆ เลย ขณะที่ เป็นหน้าที่การงาน เราก็อำนาจหน้าที่การงานของเรา เป็นภาระ เป็นหน้าที่ ขณะที่เราจะทำความ

สงบของใจ ก็อยู่ในที่เดิมมันแหละ เพียงแต่ใจต้องคิดเรื่องของธรรม เรื่องของธรรมให้เข้าใจเรื่อง
 ของชีวิต สิ่งที่เกิดขึ้นมานั้นมันมีความสุขและความทุกข์ขนาดไหน เรากำลังแสวงหาสิ่งใด เราก็
 แสวงหาสิ่งที่ป็นวิญญูอยู่อย่างนี้ สิ่งทีวิญญูอยู่อย่างนี้ สังคมสภาวะจะเป็นสภาวะแบบนี้ตลอดไป

ระบบเศรษฐกิจ ระบบต่างๆ มันก็เป็นวงจรของมันอยู่อย่างนี้ สภาวะแบบนี้ เห็นไหม สิ่ง
 ใดถ้ามันมีน้อยราคาก็จะดี สิ่งใดมีมากราคาก็จะตก เป็นธรรมดาของเขา ในเมื่อโลกเป็นสภาวะ
 แบบนั้น เราก็อยู่ในวงจรของโลก เราก็หมุนไปตามสภาวะของโลก หน้าที่การงานของเรา เราทำ
 สภาวะแบบนี้ สิ่งนี้เราก็ทำเป็นหน้าที่การงานของเรา มันได้สิ่งใดมา เราก็คิดว่าสิ่งนี้เป็นหน้าที่
 เป็นการกระทำของเรา นี่ไม่มีสิ่งใดยั่งยืนเลย เพียงแต่ว่าสิ่งที่แสวงหามาก็เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย สิ่ง
 ที่เป็ปัจจัยเครื่องอาศัยนะ

แต่ถ้าสิ่งที่เป็นคุณงามความดีของเราละ คุณงามความดีถ้าเป็นความจริงของเรา มันอยู่ที่
 ไหนละ? มันอยู่ที่ว่า ความมั่นคงของใจ ถ้าพระของเราประเสริฐขึ้นมา มันจะฉงนกลับมาคิดถึงเรา
 ถ้าเราถามตัวเองว่าสิ่งใดเป็นที่พึ่ง เป็นที่อาศัยได้จริง

สิ่งที่พึ่งอาศัยได้จริง เราก็มองกันไป มองหมู่คณะ ในครอบครัวก็หวังพึ่งพาอาศัยกัน เวลา
 พ่อแม่ก็อยากให้อุปการะเรา ถ้าอุปการะเรา โดยที่เรามีความคิดที่ดี เขาเป็นผู้ที่กตัญญูรู้ถึงคุณของ
 เรา เขาอุปการะเรา อันนี้ก็เป็นความสุขนะ เป็นหน้าที่ของเขา

แต่เวลาจะพลัดพราก เวลาแก่เฒ่าเจ็บไข้ได้ป่วยต้องสิ้นชีวิตไป มันต้องพลัดพราก มันก็
 ต้องอาลัยอาวรณ์ มันก็มีความสุขเจ็บไป ถ้าเกิดเขาไม่ดูแลเราละ นี่ความเสียใจ ความทุกข์ใจของ
 เรา จะดูแลหรือไม่ดูแล ทุกคนชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ที่สุดแล้วคนต้องตายทั้งหมด นี่ไง
 แต่ถ้าเราเอาหัวใจของเราไว้ได้ เราจะอยู่พรหมจรรย์ เราจะอยู่ประพฤติปฏิบัติ เราจะทำอย่างไรก็
 แล้วแต่ เราก็ต้องตายเหมือนกัน แต่ขณะที่ตายนี้เราจะมีความสุขอย่างนั้นไหม

เพราะเราเข้าใจตั้งแต่ต้น เราเข้าใจว่าสิ่งนี้ต้องพลัดพราก เราเตรียมตัวเตรียมใจของเราจะ
 พลัดพราก แล้วเราก็ไม่เป็นภาระหน้าที่ของใคร ขณะที่ยังไม่เป็นภาระหน้าที่ของใคร เห็นไหม
 สังเกตได้ไหมว่าทางโลกเขา เวลาคนที่มียุคุณงามความดีขนาดไหน เวลาเขาเสียชีวิตไป ในเรื่องพิธี
 การงานศพของเขาจะไม่วุ่นวายเหมือนกับครูบาอาจารย์ของเราละ

ครูบาอาจารย์ของเรา ถึงถ้าผู้ที่นับถือมาก ผู้ที่เคารพบูชามาก สิ่งนั้นจะเป็นปัญหามาก เพราะอะไร เพราะสิ่งที่ทุกคนเขาพึ่งพาอาศัย เขาต้องการบุญกุศล เขาต้องการสิ่งที่เป็นภาระรับผิดชอบ ต้องการสนองคุณของครูอาจารย์เป็นครั้งสุดท้าย ถ้าท่านสิ้นชีวิตไปไง นี่เราเป็นทุกข์กันเองว่า เราจะไม่มีคนดูแล เราจะทุกข์ไปเองว่า เราต้องหาที่พึ่งที่อาศัย

สิ่งที่พึ่งที่อาศัยมันเป็นกงจักรให้เราเวียนเวียนอยู่ในวัฏฏะ ให้เราวนเวียนอยู่ในวังวนของกิเลส อยู่ในกรอบของกิเลส กิเลสมันจะดึงเราไว้ในอำนาจของเขา แต่ถ้าใจเป็นธรรมจักร เราเป็นธรรมจักร หมายถึงว่า เราพึ่งธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราได้ถูกคิด เราได้หาทางออกของเรา เราได้พยายามหาที่พึ่งที่อาศัยของเรา นี่แม่ไก่มันก็จะกกไข่ฟองนั้น แม่ไก่ เห็นไหม แม่ไก่เกิดจากไหนล่ะ แม่ไก่ก็เกิด

กายกับจิต ถ้าเรามีกายกับจิต เรากกไข่ของเรา กกไข่ของเรา ไข่ของเรามันก็มีโอกาสเป็นตัวขึ้นมา ถ้าโอกาสเป็นตัวขึ้นมา ถ้าความสงบของใจเราเกิดขึ้นมามันก็จะเป็นตัวของมันขึ้นมา ถ้าปัญญามันเกิดขึ้นมา มันจะเจาะฟองไข่นั้นออกมา สิ่งฟองไข่นั้นออกมา เห็นไหม นี่ธรรมจักร สิ่งที่เป็นธรรมจักรคือคุณงามความดีที่เกิดจากกิริยาของใจ ไม่ใช่อามิสสินจ้าง ไม่ใช่สิ่งที่เป็นเงินเป็นทอง เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย

สิ่งที่ปัจจัยเครื่องอาศัย สิ่งที่เป็นวัตถุนิยมอย่างนี้มันเป็นที่อาศัยของร่างกาย ร่างกายแล้วเกิดถ้ามีสิ่งนั้นมามากขึ้นมา สิ่งที่มีขึ้นมามันก็ทำให้เราหลง ทำให้เราเพลิน เพลิดเพลินไปกับสิ่งที่เราแสวงมาว่า เรานี้ทำได้คุณประโยชน์ ได้ทำเพื่อสังคม ได้ทำสิ่งต่างๆ มันเป็นอามิสทั้งหมดนะ แต่ถ้าเรา ถ้าไก่ฟักไข่นะ มันจะมีความปลุกฝังให้หัวใจเข้มแข็งขึ้นมา ให้หัวใจเรามีการกระทำขึ้นมา สิ่งนี้มันจะเป็นการกระทำของจิต ถ้าจิตมีการกระทำอย่างนี้ นี่ธรรมจักรเกิดขึ้นมาอย่างนี้

สิ่งนี้เป็นผลงานของเรา สิ่งนี้เป็นความมุ่งหมายของเรา สิ่งนี้เป็นการกระทำของจิตนั้น จิตนี้ได้สัมผัส สัมผัสกับความรู้สึกรู้จากภายใน กับสัมผัสจากความรู้สึกรู้จากภายนอก ความรู้สึกรู้จากภายนอกคืออาการของใจ สิ่งนี้อาการของใจที่เรารับรู้สิ่งต่างๆ อยู่ที่นี่ สิ่งนี้เป็นความสัมผัสจากภายนอก มันเป็นสังคม คนเราเกิดมาสัตว์ ถ้าเราเลี้ยงสัตว์ สัตว์ที่มันรู้ภาษา เราคุยกับมันรู้ภาษา เราจะสื่อสารสัมพันธ์กับมันได้ ขนาดสัตว์มันยังสื่อสารสัมพันธ์ได้

แล้วมนุษย์เกิดมามีขันธ ๕ ขันธ ๕ คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สัญญาคือความข้อมูลคือการจำ สังขารคือความคิด ความปรุง ความแต่ง เห็นไหม เกิดมาเป็นเด็กก็สอนว่า นี่สีแดง

นะ นี่สัจฉานะ นี่เป็นวัตถุสิ่งนั้นะ นี่สอนให้เขาจำให้มีข้อมูลอันนั้น แล้วพอโตขึ้นมาเขาจะสื่อความหมายกับสังคม สิ่งกับสังคม แล้วเราก็รับรู้สิ่งที่เป็นภายนอกคือสังคมภายนอกนี่สิ่งที่สื่อสารสัมพันธ์กันแล้วมันก็ให้ผลกลับเป็นความทุกข์ ให้ผลกลับเป็นความบาดหมางของใจ ให้ผลนะ

นี้บาดกันด้วยขวาน ถากกันไปถากกันมา ด้วยคำพูดของสังคมนั้นไง เขาว่าหรือไม่ว่า ดิฉิน นิทานโลกธรรม ๘ มันสะท้อนหัวใจไปทั้งหมดเลย สะท้อนหัวใจนะ โลกเป็นแบบนั้น สิ่งในโลกแบบนั้น แล้วเราก็ออกไปเผชิญกับสิ่งที่เป็นเรื่องของโลก เห็นไหม ไก่มันไม่กกไข่มัน ไข่นั้นก็เน่า ไข่นั้นก็เสีย เสียไปโอกาสของเรา ถ้าเราไม่ทำ หัวใจมันไม่มีที่ยืน หัวใจมันยื่นขึ้นมาไม่ได้ มันเป็นหลักเป็นเกณฑ์ของมันไม่ได้ ในเมื่อหัวใจมันยื่นไม่ได้ เราก็จะอาศัยใครล่ะ เราจะอาศัยแต่สิ่งที่ว่าความคิดของกิเลส

ทำบุญกุศลเพื่อสร้างสมให้เราเกิดบนสวรรค์ สิ่งต่างๆ เห็นไหม จะเป็นสวรรค์ จะเป็นอินทร์พรหมต่างๆ มันก็เป็นวาระของเขา มันมีโอกาสดีก โอปปาติกะ เกิดเป็นเทวดา เกิดเป็นพรหม แล้วเขาก็ต้องหมดชีวิต หมดอายุขัยของเขา สิ่งทั้งหมดอายุขัยของเขา เวลาคน เวลาเราจะตาย เราจะไม่ห่วงสมบัติเราหรือ เราจะไม่ห่วงชาติตระกูล ห่วงพี่ห่วงน้อง ห่วงทุกอย่างไปหมด เราจะมีความทุกข์ไหม? เราก็มีความทุกข์

แต่เวลาเทวดาเขาตาย อินทร์ พรหม เขาตายก็เหมือนกัน เขาไปอยู่ในสังคมของเขา เขาต้องพลัดพรากจากของเขา เขาก็ต้องตายของเขาเหมือนกัน ในเมื่อเวลาเขาตายมันก็ทุกข์อันนี้ แล้วเราจะแสวงหาสิ่งใด สิ่งที่เป็นของปลอมๆ สิ่งนี้เป็นวิญญูให้ชีวิตนี้หมุนไปตามกงจักร เราไปอยู่กงจักรอย่างนั้น เราเข้าใจสภาวะแบบนั้น เราถึงให้กิเลสมันควบคุมใจของเราอย่างนั้น เราคิดได้เท่านั้นหรือ ถ้าเราคิดได้อย่างนั้น คิดได้แค่นั้น

เราเกิดมา ชีวิตนี้คืออะไร

การเกิดนี้เกิดแสนยากนะ จิตวิญญูญาณมหาศาล จิตวิญญูญาณแสวงหาที่เกิดมหาศาล คนจะทำความงามความดี จนในปัจจุบันนี้แหละ แม้แต่วิทยาศาสตร์เขายังกลัวเลย กลัวการเกิด เห็นไหม มนุษย์นี่เกิดมาก ต่อไปทรัพยากรจะไม่พออาศัยกัน ต้องคุมกำเนิด ต้องทำทุกอย่าง สถิติของคนเกิด เกิดขนาดนั้นสังคมจะพออยู่ได้ จนควบคุมนะ ให้มนุษย์นี้ควบคุมกันเอง คิดกันนะ คิดว่าจะสร้างหุ่นยนต์ จะทำสิ่งที่เป็นคอมพิวเตอร์ให้มีชีวิตจิตใจ เพื่อทำงานแทนคน นี่ก็คิดกันไป

คิดกันไปมันเป็นเรื่องของโลก เป็นการแข่งขัน ถ้าใครคิดได้คนแรก การกระทำของทาง
อุตสาหกรรมของเขา ต้นทุนเขาต่ำ เขาขายได้ทีแรก แล้วคนอื่นก็คิดต่อไป คิดต่อไป มีการแข่งขัน
...ทุกข์มาก ทุกข์มากเพราะอะไร เพราะต้องรับสถานะแบบนั้น

เวลาเคลื่อนไป สิ่งที่ทรัพยากรเคลื่อนไปแต่ละทีมีปัญหาไปหมดเลย สงครามโลกเกิด
เพราะอะไร เพราะแย่งตลาดการค้านี้แหละ สงครามโลกเกิดขึ้น สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นมา แล้วมันก็จะ
เป็นอย่างนี้ตลอดไปนะ อย่างนี้ตลอดไป เพราะอะไร เพราะคนมีกิเลสไง เพราะคนมีกิเลส มี
ความเห็นแก่ตัว มีความเห็นแก่หมู่คณะ เราเห็นแก่ตัว รวมกันเป็นกลุ่มก้อน แล้วพอมีก่อน
ขึ้นมามันก็แบ่งพรรคแบ่งพวกแล้วก็จะทำลายกัน สิ่งนี้เป็นเรื่องของกิเลสนะ

แล้วเราเกิดขึ้นมา สังคมถ้ามีความสุข มีความร่มเย็น ถึงว่า เกิดเป็นชาวพุทธในศาสนาของ
เรา เราเกิดมาด้วยบุญกุศลมหาศาลเลย เพราะอะไร เพราะเมตตาธรรม มีแต่ความเมตตา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพูดถึงวิธีการสอนสาวก-สาวกนะ ถ้าผู้ใดเป็นผู้ที่ดี
ด้าน เราจะไม่ให้กิน เหมือนเลี้ยงม้า เราจะให้อาหารแต่น้อยเพื่อให้เขาอยู่อย่างนั้น ถ้าม้าตัวนี้ฝึก
ได้ง่าย เราก็จะให้อาหารมาก อาหารเขาผสมปนกับเขา แต่ถ้าคนที่ฝึกไม่ได้เลยนี้เราจะประหาร
ประหารด้วยการไม่พูดกับเขา ไม่สนใจเขา

ในศาสนาเราการประหารคือเขาเสียโอกาส เขาจะไม่ได้โอกาสจากศาสนธรรมคำสั่งสอน
จากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย เขาก็เกิดเป็นคนเหมือนกัน แล้วไม่ได้ทำอะไรเขาเลย
เพียงแต่ว่าไม่สื่อสารสัมพันธ์กับเขา ไม่แสดงธรรม ไม่ให้เขาได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์ เพราะอะไร
เพราะเขาไม่รับ เพราะเขามีกรรม สภาพกรรมของเขา เขาไม่สนใจ เขาปิดของเขา เห็นไหม การ
ประหารนะ ในศาสนาพุทธเรา การประหารคือการไม่สื่อสารสัมพันธ์กับเขาเท่านั้นเอง นี่ธรรมของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ศาสนาเราถึงการให้อภัย มันเป็นเรื่องกรรมของเขา กรรมของสัตว์ ในเมื่อสัตว์เขามี
ความเห็นอย่างนั้น เขาไม่ต้องการ เพราะกรรมสภาวะเขาอย่างนั้นมันก็เรื่องของเขา เห็นไหม ชัก
สะพาน การชักสะพาน การไม่ทอดสะพานไปหาคนนั้น เป็นการประหาร ในศาสนาของเราองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาประหาร ประหารอย่างนั้น

เวลาวางธรรมวินัยไว้ ไม่ประหารด้วยมือ ไม่ประหารด้วยปาก มือนะ แม้แต่เรายกมือทำลายเขา นั่นคือการประหาร การทำลายเขา เป็นอาบัติหิมคณะ เวลาพระอยู่ด้วยกัน พุดจาเพียงแต่พุดจาทว่ากล่าวกัน นี่ก็เป็นการประหารด้วยวาจา แต่ถ้าเป็นการแสดงธรรม เป็นการติเตียนกันด้วยธรรมนี้ นี่เป็นการจีฆุมทรัพย์ การจีฆุมทรัพย์เหมือนม้า ม้าตัวไหนที่เขาพอฝึกได้ เขาจะฝึกอย่างนั้น นี่ก็เหมือนกันเราเกิดมาเป็นชาวพุทธ เรามีโอกาสของเรา เรามีโอกาสละในหัวใจ

ในเมื่อเรามีโอกาส เราทำไมไม่แสวงหาโอกาสนั้นล่ะ เราทำไมไปพลไปเอาโอกาสทางโลก โอกาสทางโลกคือการแข่งขันของการอยู่ในสังคมนั้น สังคมมันเป็นอย่างนี้ จะมีเรา ไม่มีเรา ก็จะเป็นสภาวะแบบนี้ เป็นอย่างนั้นจริงๆ นะ โลกนี้มีเพราะมีเรา พอมีเพราะมีเราก็จะทำลายเรา ไม่ใช่ทำลายเรา ทำลายกิเลสของเราต่างหาก ถ้าทำลายกิเลสของเรานะ เราจะมีโอกาส

มีโอกาสเพราะ ทำลายกิเลสแล้ว จิตมันจะปล่อยวางสิ่งที่เป็นเชื้อไข สิ่งที่เป็นอวิชชาเชื้อไข ในใจนี้จะปล่อยวางออกไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป แต่ถ้าทำลายเรา ไม่ได้ทำลายสิ่งใดเลย ยิ่งทำลายเรา ยิ่งมีบาปอกุศลเพราะอะไร เพราะการเกิดนี้เกิดแสนยาก เห็นไหม ในการทำลายกัน ในการทำร้ายคนอื่น สิ่งนั้นเป็นการทำลายคนอื่น อันนั้นก็เป็นกรรมนะ แต่ถ้าทำลายตัวเอง โลกนี้เพราะมีเรา เพราะความเข้าใจผิดของอวิชชา

ถ้าเราใช้ปัญญา ธรรมจักรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เข้ามาทำลายเชื้อไขของกิเลสออกไปจากใจ เราจะพ้นไปจากพญามาร ฉะนั้น กิเลสเป็นพญามารนี้ก็ต้องอยู่ในกรอบ เหมือนที่ว่า ไก่ไม่ฟักไข่ฟองนั้น ทำให้ไข่ฟองนั้นจะไม่มีโอกาสนั้น นี่ถึงบอกว่า ถ้ามีเพราะมีเรา ถ้าเรามีปัญญาอย่างนี้ก็ทำลาย ทำลายเราละ ทำลายเราละ

ในเมื่อทำลายสิ่งที่มีคุณค่ามาก คุณค่าคือหัวใจของเรา มีคุณค่ามาก เวลาทำลายร่างกายของเราขึ้นไป สิ่งที่เราเจ็บไข้ได้ป่วย เราเข้าโรงพยาบาลนะ เราผ่าตัด เราตัดอวัยวะสิ่งที่เป็นพิษ เป็นภัยออก สิ่งนี้มันเพื่อดำรงชีวิตไว้ แต่ขณะที่ทำลายทำลายเรา มันทำลายหัวใจใจ หัวใจสำคัญที่สุด

หัวใจคือสิ่งที่เป็นภษณะที่รับธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จักรจะเกิด เกิดตรงนี้ ธรรมจักรเกิดเกิดตรงนี้ เกิดตรงหัวใจที่มันเป็นธรรมจักร หัวใจเป็นธรรมจักรมันยอมรับธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันจะเคลื่อนออกไปตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้ามันเป็นกงจักร มันเป็นกงจักร มันไปรับความคิด ความรู้สึกของกิเลส กงจักรนี้จะเข้ามาทำลายตัวเอง ทำลายโอกาสของตัวเอง ทำลายสิ่งต่างๆ ของตัวเอง ขณะที่ทำลายโอกาสของตัวเอง นี่มันก็น่าสลดสังเวชในชีวิตแล้วนะ เพราะชีวิตนี้การเกิด สิ่งที่เกิดมา คุณสิโลกเขายังมีการควบคุม เขาจะไม่อยากให้เกิด เพราะเกิดมาแล้ว ไม่มีสิ่งใดจะเลี้ยงดูนะ แต่ขณะที่เราเกิดมา เราเกิดมาเพราะเรามีบุญกุศล เกิดมา

ในโลกเรา มนุษย์ก็พันล้าน แล้วมีชาวพุทธมีเท่าไร แล้วในชาวพุทธเป็นแต่ชาวพุทธเฉยๆ ศีล ๕ ก็ไม่รู้จัก ไม่รู้จักสิ่งใดๆ เลย เป็นชาวพุทธ เพราะอะไร เพราะเราใจกว้าง เราคิดออกไป ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่บังคับใคร ใครจะคิด ใครจะมีความเห็น มีศรัทธา ความเชื่อขนาดไหนเรื่องของเขา แต่เมื่อเป็นชาวพุทธแล้วต้องบังคับ บังคับเพราะอะไรล่ะ เพราะเราเชื่อ

เหมือนเราว่าเป็นชนชาติใด ถ้าเป็นชนชาตินั้น กฎหมายของชนชาตินั้น เราต้องเคารพ กฎหมายของชนชาตินั้น นี่ก็เหมือนกันในเมื่อเราเป็นชาวพุทธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วางไว้ ศีลต้องรู้จักศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ารู้จักศีล สมาธิ ปัญญา ความเข้าใจใจ แล้วเราจะวางรากฐาน ตั้งแต่เด็ก เด็กก็ต้องให้ศึกษา ให้ศึกษา เข้าใจตั้งแต่พ่อแม่ พ่อแม่รักลูก เวลาเลี้ยงลูก เลี้ยงด้วยอะไร? เลี้ยงด้วยข้าวปลาอาหาร เพื่อให้ลูกเจริญเติบโตขึ้นมา

แต่เราเลี้ยงด้วยใจ ใจล่ะ ใจให้คิดอย่างไร? ใจให้คิดวางรากฐานให้ลูกเราก้าวเดินขึ้นมา ก้าวเดินขึ้นมา นี่ดำรงชีวิตเข้าไป เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เราแสวงหามาเพื่อเลี้ยงร่างกายนี้ มันก็ดำรงชีวิตอยู่อย่างนี้ แต่ถ้าเราเลี้ยงหัวใจนะ ถ้าหัวใจเปิด เวลาพระสุวรรณสามเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ สิ่งที่เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ นี่ปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อธิษฐานบารมี บารมี ๑๐ ทัศ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ

เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่เป็นบุญกุศลมหาศาล เราชาวพุทธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวาง ธรรมและวินัยไว้อย่างนั้น ให้กตัญญูกับพ่อแม่ พ่อแม่เลี้ยงลูกเพื่อให้เปิดตาของใจของลูกขึ้นมา เพื่ออะไร? ก็เพื่อให้เขาดำรง ดำรงสืบทอดศาสนา สืบทอดความเป็นไป สืบทอดศาสนาไว้ให้ผู้ที่เขาจะได้ประโยชน์จากศาสนา ถ้าได้ศาสนานี้ ชาวพุทธเราสืบทอดพันธุกับเรื่องศาสนา

แต่ถ้าเราไม่เข้าใจสิ่งใดเลย ชาวพุทธเดี๋ยวนี้นี้เป็นพิธีกรรมเฉยๆ นะ ปฏิบัติ สำนักปฏิบัติก็สักแต่ว่าปฏิบัตินะ คำว่า “เป็นชาวพุทธ เป็นสำนักปฏิบัติ” แต่การประพฤติปฏิบัติ ปฏิบัติเพื่ออะไร ปฏิบัติเพื่อบูชากิเลส หรือปฏิบัติเพื่อชำระกิเลสละ

ถ้าปฏิบัติเพื่อบูชากิเลสนะ ทำก็ทำเป็นพิธี ขณะทำก็ทำเป็นพิธีนะ ทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นเป็นชาวพุทธ เป็นชาวพุทธที่เข้มข้น ได้ประพฤติปฏิบัติมา กิเลสมันก็พอกเข้าไป พอกเข้าไป มีแต่ทวิฏฐิมานะ ความเห็นของผิด เห็นผิดตลอดไป

แต่ถ้าเป็นผู้ที่ปฏิบัติแบบกรรมฐาน แบบของครูบาอาจารย์เรา ขณะทำที่ไหน ทำในกุฏิ เวลานั่งเนตัสซิก นั่งตั้งแต่หัวค่ำยันสว่างก็อยู่ในกุฏิ เข้าป่าเข้าเขา อยู่รูกขมูล เสนาสนัง รูกขมูลอยู่ที่โคนต้นไม้ อยู่ในป่าในเขา นี่ขณะทำไม่ต้องให้ใครรับรู้ไง สิ่งที่เขารับรู้ รับรู้ได้อย่างไร มันเป็นความกังวล ถ้ามี ๒ ก็กังวลแล้ว เข้าขึ้นมาออกบิณฑบาต จะต้องไปพบกันที่นั่น จะไปพร้อมกันแล้วบิณฑบาตมาแล้ว จะฉันทมาก ฉันทน้อย

แต่ถ้ามีไปองค์ใดองค์เดียว อดอาหารไม่ต้องไป คราวนี้อด ๓ วัน คราวนี้อด ๖ วัน นี่ขณะที่อยู่คนเดียวมันทำความเพียรของเราได้คล่องแคล่ว ถ้าเนื้อหาสาระ ธุดงค์กรรมฐาน เป็นเครื่องขัดเกลากิเลส ขณะที่ขัดเกลากิเลสเราขนาดนี้ เราประพฤติปฏิบัติ นี่การเป็นไปของใจ มันยังเป็นไปได้แสนยาก

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือสัตว์ขันธ์สัตว์ เวลาเข้าขึ้นมาเล็งญาณ สัตว์ตัวไหนมีอำนาจวาสนาแล้วจะต้องถึงกาล นี่สิ้นชีวิตไป ต้องไปเอาผู้้นั้นก่อน เล็งญาณหาเอาแต่ละบุคคลๆ ว่าผู้ใดมีโอกาสได้ทำขณะนี้ เล็งญาณ เล็งญาณไปที่หัวใจนะ อำนาจวาสนาอยู่ที่ใจ เพราะใจตัวสัมผัสธรรม ตัวที่สัมผัสธรรม เล็งญาณก่อน ขณะที่หาจะต้องหาขนาดนั้นนะ แล้วเราประพฤติปฏิบัติ เรามีความมุ่งหมายขนาดไหน เรามีความจริงจังของเราขนาดไหน ธรรมวินัย เป็นสายทางเดินของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

ธรรมและวินัย ถ้าเราเคารพธรรมและวินัย เราก็เท่ากับเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เล็งญาณ เล็งญาณขึ้นมา เพราะเราอยู่ใกล้ พุทโธๆ เราเปล่งคำว่าจากถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอด อานาปานสติที่เป็นกรรมฐาน ๔๐ ห้องกรรมฐาน ต้องทำใจของเราให้สงบก่อน ถ้าใจของเราสงบขึ้นมา นี่ธรรมจักร ถ้าธรรมจักรเรา

เริ่มต้นตั้งแต่เรามีความคิด เรามีทางออก ออกมาจากโลก ถ้าออกจากโลก ความคิดนี้ไม่อยู่ในโลก ให้เอาโลกนี้พันกับความคิดนี้ ให้อยู่กับโลก ให้ใจเราไม่มีทางออก

แต่ถ้าเป็นธรรมจักรขึ้นมา มันจะมีทางออกนะ ชีวิตนี้เกิดขึ้นมาเราก็กินอยู่หากินเป็นปัจจัย เครื่องอาศัย ไม่ยึดมั่นถือมั่นจนเกินไป ต้องแบ่งเวลาไป แบ่งเวลาออกมา ออกมาประพฤติปฏิบัติ ออกมาคือหัวใจของตัว ให้หัวใจของเราไม่จมอยู่ในโอชะ จมอยู่ในความคิดเห็นของโลกีย ปัญญา โลกียปัญญา ทำความสงบของใจขึ้นมา ถ้าใจสงบขึ้นมา ความสงบอันนี้มันจะเป็นการเชิดชูใจ ให้ใจ เปลี่ยนจากความเห็นของโลก

ถ้าใจเราไม่เคยสงบนะ มันจะหาที่พึ่งจากภายนอก ทุกข์ยากก็หาที่พึ่งจากการผ่อน ผ่อนไปทางโลกเขา ผ่อนนั้นคือสิ่งเครื่องล่อของโลกนะ เรื่องโลกนี่คือการพักผ่อน นี่คือการพักผ่อน นี่คือสิ่งที่ว่า สิ่งนี้เป็นการเสริมสร้างปัญญา นี่มันเป็นเครื่องล่อทั้งนั้น เพราะสิ่งนี้หัวใจกิเลสตัณหาไม่เคยเต็ม ถ้าสิ่งใดมันแสวงหา แล้วแสวงหาสิ่งนั้นมาลงที่ใจ ใจจะต้องการสิ่งนั้นตลอดไป

แต่ถ้าเป็นธรรม ธรรมนี้เต็มเต็ม ถ้าเรากำหนดพุทโธฯ ขึ้นมา หรือทำอานาปานสติกำหนดกรรมฐาน ๔๐ ห้อง หรือปัญญาอบรมสมาธิก็แล้วแต่ ขอให้จิตสงบเถิด ถ้าจิตสงบ ความสุขอันนี้เกิดขึ้นมาจากหัวใจที่มันอิ่มเต็ม มันไม่ใช่อามิส มันไม่ต้องการสิ่งใด สิ่งที่เป็นความสุขอย่างนี้ สิ่ง que ใจจะเข้มแข็งขึ้นมาเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เป็นการยืนยันกับใจนะ ผู้ที่ไม่เชื่อสิ่งในศาสนาแล้วมีความทุกข์ความยาก แล้วพยายามประพฤติปฏิบัติ จิตสงบหนเดียวจะฝงใจมาก ถ้าจะทำไม่ได้มากไปกว่านี้ อารมณ์สิ่งนี้จะฝงใจดวงนี้ไปตลอดไป

แต่ถ้าทำได้มากกว่านี้ขึ้นไป สิ่งที่ได้มากกว่านี้ พอทำกำหนดพุทโธ ตั้งสติแล้วย้อนกลับไปเหตุ เหตุเพราะเราทำเหตุสิ่งใด จิตของเราถึงสงบเข้ามาอย่างนี้ ถ้าเราใช้สิ่งนี้ เราพยายามสร้างเหตุ ใช้สติควบคุมเข้ามา สิ่งนี้จะสงบเข้ามาบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า ด้วยความชำนาญของจิต จิตนี้จะชำนาญมาก

คูสิ ธรรมจักร เวลาจิตที่มันเคลื่อนไป จิตที่มีสติ จิตที่มันใช้ปัญญาควบคุม ควบคุมตัวเอง นี่คือธรรมจักร ธรรมจักรคือความเป็นธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราฝึกฝน แล้วการกระทำเราเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากใจดวงนี้

สติเกิดจากไหน? เกิดจากใจ เป็นงานของใจนะ ไม่ใช่งานร่างกาย ไม่ใช่งานแบบเหงื่อต่างน้ำแบบทางโลกเขา เป็นงานของใจ ใจตั้งสติให้ดี ตั้งความคิดให้ดี แล้วจะควบคุมเข้ามาให้ดี นี่คือชำนาญในวสี ถ้าควบคุมสิ่งนี้บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า อยู่กับการควบคุม จิตสงบ สงบเอง

อยากจะมีความสงบ อยากจะมีธรรมะขึ้นมา ด้วยความอยากอย่างนั้น แล้วพยายามสร้างขึ้นมา นี่กิเลสมันหลอกนะ นี่งจักร ร้อน ๒ เท่านั้น

๑. การประพฤติปฏิบัตินี้แสนทุกข์แสนยาก

๒. เพราะกิเลสมันสร้างสถานการณ์ให้จิตนี้ลงไม่ได้

เพราะค้นหาซ่อนค้นหา สมุทัยซ่อนสมุทัย จิตของคนเรามีกิเลสโดยธรรมชาติ ธรรมชาติคือสภาวะการเกิดนี้มีอวิชชาโดยสัญชาตญาณของจิตเลย สัญชาตญาณของจิตมีพลังขับเคลื่อนของกิเลสอยู่แล้ว ถึงทำให้เรามาเกิด สิ่งที่ทำให้เรามาเกิด มันถึงมีค้นหาความทะยานอยากโดยธรรมชาติของเขา

แล้วเวลา เวลาศึกษาธรรมก็ศึกษาด้วยกมลจักร ศึกษาด้วยความยึดมั่นถือมั่น จะต้องเป็นอย่างนี้ ถ้าธรรมเคลื่อนจากนี้แล้ว มันจะไม่เป็นความสงบ ถ้าธรรมเคลื่อนจากนี้ไปแล้วเราจะไม่ได้ผล จะต้องทำอย่างนี้ พอทำอย่างนี้มันเป็นการตอกย้ำ ตอกย้ำให้กับความต้องการ ความทะยานอยาก ซ่อนขึ้นมา เห็นไหม สมุทัยซ่อนสมุทัย แล้วเราก็พยายามทำ ต้องทำโดยความไม่มีความพอใจ ไม่ต้องการผลสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น

อดีต อนาคตไม่สนใจ เคยสงบแล้ว เคยเป็นความสงบขึ้นมา แล้วฝังใจอยากได้ออย่างนั้น อยากได้ออย่างนั้น ต้องทำอย่างนี้จนกว่าความเพียรของเราอุกฤษฎ์ขนาดไหน จนถึงกับว่าท้อใจ จนท้อใจนะ พอท้อใจกิเลสมันก็ท้อใจด้วย พอท้อใจกิเลสมันก็เบาตัวลง ก็สงบสักหนหนึ่ง เห็นไหม มันทุกข์ยากขนาดนั้นนะ ถ้ากิเลสมันแฝงมาในการประพฤติปฏิบัติของเรา การกระทำจะมีความทุกข์ยากมาก แล้วทำอย่างไรละ ทำอย่างไร ก็มีการปฏิบัติคือการฝึกฝนของเรา

ถ้าใจเราฝึกฝน เราประพฤติปฏิบัติ สิ่งนี้มันจะเป็นการฝึกฝน ฝึกฝนคือการนั่งสมาธิ เดินจงกรม ถ้ามันสงบไม่ได้ หรือมันไม่มีกำลังของมันขึ้นมา เราเดินจงกรมไปอย่างนั้น สิ่งนี้มันจะรู้ถึงความทุกข์ของเรา แล้วก็ถามถึงว่าเจ็บไหม เจ็บเพราะอะไร เจ็บเพราะเราอยาก เราต้องการ สิ่ง

มันจะเกิด มันต้องเกิดขึ้นเอง เกิดขึ้นเอง หมายถึงว่า มันสมมูลของเขา ความเป็นไปของจิตมันจะสงบขึ้นมา เพราะเรากำหนดพุทโธ

เรายังไม่ต้องไปแสวงหา ไม่ต้องการไปให้กิเลสมันเพิ่มค่าขึ้นมา ให้กิเลสมันแข็งตัวเข้มข้นขึ้นมา สิ่งนี้ถ้าคิดได้แบบนี้ เพราะการกระทำอย่างนั้นมันฝึกฝนอย่างนั้น แล้วมันจะย้อนกลับมาที่ใจใจ จนเจ็ด สิ่งนี้ฝึกฝนจนเจ็ด เจ็ดขยายด้วยความต้องการ เจ็ดขยายกับกิเลสที่มันซ่อนเร้นเข้ามา ที่มันเข้ามาเป็นกองจักรทำลายความเพียรของเรา เราก็เดินจงกรมบอกไปตามธรรมชาติเขา เดินจงกรมนั่งสมาธินี้เป็นเรื่องของร่างกายควบคุมใจจากภายใน

ถ้ามีความเจ็ดขยายอย่างนี้ จิตมันได้ฝึกฝนอย่างนี้ จิตมันก็จะปล่อยวางอาการที่ไปอยากที่ต้องการแสดงต่างๆ ทำไปโดยสัจจะความจริง สัจจะความจริงโดยสร้างเหตุขึ้นไปด้วยสัมมาสมาธิด้วยความเป็นไป สมาธิ สติดีๆ สมาธิจะเข้ามา มันสงบได้ ถ้ามันสงบขึ้นมา ฝึกฝนขึ้นมา ตั้งสติให้ดี สงบเข้าไปบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จิตตั้งมั่นนะ ถ้าจิตตั้งมั่นนี้เราน้อมได้ น้อมไป น้อมไปกาย เวทนา จิต ธรรม ต้องน้อมไป น้อมไปเพื่อฝึกปัญญา

ฝึกฝนปัญญาขั้นของสมณะ ต้องการควบคุม ต้องควบคุมให้มันคง แล้วจะเข้ามาเป็นต้นทุนต้นทุนนะ ถ้าเรามีสมาธิมันจะมีทุนรอนของเรา ทุนรอนอันนี้ เราต้องเอาออกมา เอาออกทำเหมือนกับทางโลก ทางโลกเขาประกอบธุรกิจกัน นี่เหมือน คำว่า “เหมือน” เป็นตัวอย่างนะ แบบว่าเราทั้งโลกมาแล้ว แล้วเราจะไปเอาเรื่องของโลกมาเป็นอารมณ์อีกล่ะ สิ่งที่เราประกอบการทำงานหน้าที่ประกอบธุรกิจอย่างนั้นเราไปยึดมัน ยึดมันกับสิ่งนั้น เอาสิ่งนั้นเป็นที่ตั้ง

ขณะที่จิตของเราสงบเข้ามา มันเป็นเรื่องของใจ มันเป็นเรื่องของธรรมจักร แต่ขณะที่ประกอบออกไปให้เป็นหน้าที่การงาน เหมือนกับที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเทศนาว่าการ ขณะที่ยังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ เวลาประพฤติปฏิบัตินี้มันเป็นมรรคญาณ มันเป็นเรื่องจากในหัวใจ แต่ขณะที่ออกไปเทศนาว่าการ วางธรรมและวินัยในสังคมของมนุษย์นี้นะ

ขณะที่ว่า ขณะที่ต้องยกเป็นบุคคลาธิฐาน เห็นไหม มาร ขณะที่มารเข้ามาพจญ ต้องพจญกับมาร พอที่นี้พจญกับมาร ถึงบอกให้เป็นพยาน บอกว่า เคยสร้างบุญกุศลไว้ เคยสร้างบุญกุศลไว้ มหาศาลเลย ถ้าไม่เชื่อให้แม่พระธรณีนี้นะเป็นพยาน แม่พระธรณีบีบมวยผม ให้สิ่งที่ได้เคยรดน้ำไว้ น้ำจะท่วมมารตาย สิ่งที่น่าท่วมมารตาย มารนี้ตายหมด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสำเร็จ นี่ผมมาร มารออกจากหัวใจทั้งหมด

เป็นสิ่งที่เทศนาว่าการเพื่อสั่งสอน เป็นบุคคลาธิฐาน เป็นการสอนผู้ที่ไม่เข้าใจเรื่องความเป็นไปของจิต สิ่งที่เป็นความไม่เข้าใจของจิต นี่เป็นการเปรียบเทียบ เปรียบเทียบสั่งสอน สั่งสอนเพื่อให้คนเข้าใจสภาวะแบบนี้ นี่ก็เหมือนกันถ้าในหัวใจของเรา ถ้าเราทำต้นทุนของเราได้ เราทำต้นทุนของเรา

เวลาเราออกไป เราจะต้องทำสิ่งด้วยขึ้นของปัญญา การขึ้นปัญญามันต้องออกไปที่กาย เวทนา จิต ธรรม สิ่งที่เห็นกาย สภาวะของกาย ถ้าเคลื่อนไหวไปจะสภาวะแบบใด สิ่งทีสภาวะว่าเห็นกาย สะเทือนหัวใจขนาดไหน แล้วถ้ามีกำลังพอ เราจะทำให้เป็นไตรลักษณ์ ให้สิ่งนี้มันเคลื่อนไหวของเขาไป เคลื่อนออกไป สิ่งทีเคลื่อนออกไป เพราะกิเลสอาศัยสิ่งนี้ หัวใจ ความยึดมั่นถือมั่นของใจ

ใจ สรรพสิ่งนี้เป็นเรา เรายึดไปหมดเลย ความรู้สึกก็เรา สิ่งต่างๆ ก็เรา ถ้ามีเราเข้ามานะ กิเลสก็คือเรา ธรรมะ ก็คือเรา เราเลยแบ่งแยกไม่ถูกว่า แล้วสิ่งทีเป็นความจริงอยู่ตรงไหนล่ะ เวลาจิตสงบเข้ามา มันปล่อยวางเข้ามา มันเป็นสมณะ มันปล่อยวางเข้ามา มันเป็นเอกัคคตารมณ์ จิตมันตั้งมันนะ เวลาตั้งมันนะ ถ้าคิดก็ว่า สิ่งนี้คือธรรม มันปล่อยวางหมดแล้ว มันปล่อยวางไม่มีกิเลสเลย ทั้งๆ ที่กิเลสมันเหมือนหินทับหญ้าไว้ไง กิเลสนี้อยู่ในได้ความสงบอันนี้

แต่ในขณะที่เราออกไปวิปัสสนา ขณะที่เราจะออกไปวิปัสสนา นี่เห็นกาย กายนี้สิ่งนี้ไม่ใช่เรา สิ่งที่ไม่ใช่เรา แล้วความรู้สึกว่าเป็นเรา เราอยู่ตรงไหน เราอยู่ตรงไหน...ถ้าคิดอย่างนี้เป็นกงจักร ถ้าเป็นธรรมจักรนะ มันไม่ใช่หน้าที่ของเรา สิ่งทีหน้าที่ของเรา เราต้องเห็นสัจจะความจริง มันจะปล่อยวางขนาดไหน มันจะเป็นวิภาคะ มันจะเป็นสิ่งที่ขยายส่วน แยกส่วนขนาดไหน มันหน้าที่ของเราใคร่ครวญสิ่งนี้ ถ้าใคร่ครวญสิ่งนี้ไป สิ่งทีถ้ามีกำลังของใจ ถ้าใจมีกำลังพอ ต้นทุนพอ

เรามีเงินนะ เรามีเงินมากกว่าสินค้าทีเราจะซื้อ เราสามารถซื้อสินค้านั้นๆ ได้ เพราะเงินเรามากกว่า ถ้าเงินเราน้อยกว่า สินค้าั้นราคาแพงกว่า เราจะเอาเงินนี้ไปซื้อ เขาจะขายให้เราไหม นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อถ้ากำลังของสมาธิ กำลังของต้นทุนของเรามันกำลังมันอ่อน กำลังนี้อ่อน ความเป็นไปของปัญญามันก็จะเป็นสัญญา มันจะเป็นความผันเฟื่อไป

สิ่งที่มีความพ้นเพื่อ เห็นใหม่ เราก็อยากได้ สินค้าที่เราอยากได้เพราะเราพอใจมาก นี่ก็เหมือนกัน มรรคญาณอันนี้ ความเห็นเป็นจริง เป็นจริงอย่างนี้ เราต้องการยถาภูตัง ความเข้าใจตามความเป็นจริง เราก็พยายามค้นคว้า พยายามวิปัสสนา พยายามใคร่ครวญใหญ่เลย แต่เงินของเราไม่พอ เขาไม่ขายให้หรอก เขาไม่สนใจ ถ้าไม่สนใจ เราก็เหนื่อยของเรา เราใช้ของเรานาคไหน เราถึงต้องกลับมาปล่อยวางสิ่งนี้ ถ้าเขาไม่ต้องการให้เรา เราก็วางของเขา แล้วเรากลับมาหาเงินของเราให้พอ

ถ้าเงินเรามากกว่า เขาวิ่งมาหาเราเองนะ เขามาขายให้เราเอง ถ้าเรามีต้นทุน ทุกคนเขาต้องการขายสินค้าของเขา นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราทำสมาธิของเราให้ดี กายที่ตั้งไม่ได้ สิ่งที่ตั้งไม่ได้ มันจะตั้งขึ้นมาเอง ตั้งขึ้นมานะ เพราะอะไร เพราะว่ากำลังเราพอ สถานะของเราพอ ความเป็นไปของเราพอ สิ่งนี้จะเกิดขึ้นมา ถ้าเกิดขึ้นมานะ พยายามฝึกฝน ฝึกฝนคือตั้งให้ดี แล้วแยกส่วนขยายส่วน แยกส่วนขยายส่วน ปล่อยขนาดไหน นี่ขั้นของปัญญา สิ่งขั้นของปัญญานะ มันมีการเทียบเคียง ขั้นของปัญญาไม่มีขอบเขต ข่ายของปัญญาจะกว้างไปจักรวาลนี้เลย ในวัฏฏะนี้กว้างไป

เวลาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพาศปฏิบัติจนสิ้นกิเลส เห็นใหม่ จิตครอบคลุมวัฏฏะ ครอบคลุมไปทั้งหมดเลย รู้แจ้งไปในวัฏฏะ สิ่งที่เป็นวัฏฏะตั้งแต่พรหมลงมา ทุกอย่างจะเข้าใจสภาวะแบบนี้ทั้งหมดเลย

ถ้ามันแยกส่วนขยายส่วนสภาวะแบบนี้ นี่ขั้นของปัญญา ต้องใคร่ครวญไปตลอด สิ่งที่เราใคร่ครวญไป เพียงแต่ว่าจริตินิสัย ผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย ปฏิบัติยากรู้ง่าย มันมีอำนาจสาธยายอย่างนี้คือการสะสมของจิตดวงนั้น ถ้าจิตดวงนั้นแยกส่วนขยายส่วนอย่างนี้ ปล่อยวางอย่างนี้

ถึงที่สุด กายเป็นกาย จิตเป็นจิต สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดาณะ นี่ธรรมจักร

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสวยวิมุตติสุข แล้วไปเทศนาว่าการกับปัญจวัคคีย์ แสดงธรรมจักๆ ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ นั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจิตวิมุตตินะ เป็นพระอรหันต์ ขณะที่แสดงธรรมจักๆ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม มีดวงตาเห็นธรรม

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับเป็นธรรมดา” พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นพระโสดาบัน พระอัสสชิกับพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๔ นั้นฟังธรรมเหมือนกัน แต่เป็นปุถุชน

ขณะที่แสดงธรรมจกๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ แสดงธรรมจกๆ ไป เพราะใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ้นจากกิเลส แล้วแสดงธรรมจกๆ จักรนี้เคลื่อนนี้สภาวะธรรมไป ขณะที่ผู้ฟัง พระอัญญาโกณฑัญญะ ขณะที่ฟังไป จิตเคลื่อนไป ทำตามสภาวะแบบนั้นไป ขณะที่ฟังธรรมอยู่นี้งานเกิดในหัวใจ งานเกิดในหัวใจ ชำระกิเลส ชำระกิเลสในหัวใจ

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา” เห็นสภาวะแบบนั้น เป็นพระโสดาบัน พระอัสสชิไม่เห็นสภาวะแบบนั้น พระอัสสชิกับพระมหานาม ฟังธรรมอยู่เหมือนกัน นี่อำนาจาสนาของจิต

ถ้าอำนาจาสนาของจิต องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้สัตว์ชนสัตว์ก็ต้องดูภาวะสภาวะนะ ถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังเทศนาว่าการต่อไป จนพระปัญจวัคคีย์นี้เป็นพระโสดาบันทั้งหมด แล้วถึงเทศนาอนัตตลักขณสูตร

“จันทรเป็นเราหรือ เวทนาเป็นหรือไม่เป็น?”

“ไม่เป็น”

“เป็นเรา?”

“ไม่เป็น”

“ไม่เป็นยึดทำไม”

“ทุกข์ไหม?”

“ทุกข์”

“ทุกข์ทำไมไม่ปล่อย?”

สิ่งที่ปล่อย นี่เทศนาได้ไปจนถึงที่สุด สิ้นกิเลสทั้งหมดเลย สิ่งที่สิ้นกิเลสทั้งหมดนะ เวลาสร้างสมบุญญานิกการ พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นสงฆ์องค์แรกของโลก ขณะที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วไปเอาหลานบวชองค์เดียว แล้วอยู่ในป่าตลอดไป

พระอัสสชิ ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เทศนาว่าการอยู่ พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นพระโสดาบัน พระอัสสชินี้ยังเป็นปุถุชนอยู่เลย แต่เวลาฝึกฝนขึ้นมาจนถึงที่สุดสิ้นกิเลสนะ ไปเทศนาว่าการ พระสารีบุตรเห็นพระอัสสชิเดินบิณฑบาตสงบนเสียวมาก น่าเคารพเลื่อมใสมาก

เข้าไปถามพระอัสสชิว่า “ใครเป็นศาสดา วิธีการสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนอย่างไร”

“ธรรมทั้งหลายย่อมมาแต่เหตุ ถ้าใจจะดับผลนั้น ต้องมาดับที่เหตุนี้”

พระสารีบุตรเป็นพระโสดาบันเลย ไปสอนไปบอกข่าวนี้กับพระโมคคัลลานะ

สิ่งที่เป็นอำนาจวาสนา เวลาอัครสาวก พระปัญจวัคคีย์ไม่ได้เป็นอัครสาวก อัครสาวกเป็นผู้ที่มีอำนาจวาสนา เป็นพระเสนาบดีทางธรรม คือพระสารีบุตร พระอัครสาวกทางเบื้องซ้ายเป็นพระโมคคัลลานะ

สิ่งเวลาสร้างสมขึ้นมา เวลาจักรเคลื่อนออกไป จักรของใจแต่ละดวง ถ้าธรรมจักรของใจแต่ละดวง จักรเคลื่อนออกไป ปัญญาจะเกิดสภาวะแบบไหน มันจะเข้ามาทำลายกิเลสของหัวใจดวงนั้น ถ้าใจดวงนั้นสิ้นจากกิเลสไปเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด สิ่งที่เป็นพระอรหันต์ทั้งหมดคือวิมุตติสุข ความสุขอย่างนี้ อยู่ในหัวใจของอัครสาวกต่างๆ นี่ สิ่งนี้เป็นบุญกุศล เป็นการสร้างสมมานี้คือเป็นผู้ที่เกิดในสหชาติ

ขณะที่เกิดในสหชาติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เกิดในฐานะของกษัตริย์ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระอัญญาโกณฑัญญะต่างๆ ต่างคนต่างเกิดต่างคนต่างเกิดมา เพราะการสร้างสมบุญญานิกการมาหมุนไปในวัฏฏะ การสร้างสมบุญญานิกการมาก็ย้อนกลับมา เกิดมาร่วมกัน แล้วสร้างบุญกุศลมาร่วมกัน นี่กรรมของสัตว์ สภาวะแบบนี้สร้างสมมา

“ธรรมจักร” แต่ธรรมจักรเคลื่อนไปในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อัครสาวกต่าง ๆ นี่เป็นผลบุญผลกุศลจากการสร้างมาในพุทธศาสนานะ แล้วเราเกิดมาในท่ามกลางพุทธศาสนา ถ้าเรามาท่ามกลางศาสนา เรามีโอกาส สิ่งทีโอกาสของเรา เราจะทำโอกาสของเราขนาดไหน

ขณะที่เราพิจารณาของเราเข้ามา พิจารณากาย มันจะเห็นกาย ไม่เห็นกาย ถ้าไม่เห็นกาย เห็นไหม มันมีแง่มุมอื่นที่เราจะให้ได้ เพราะเป็นการเทียบอำนาจาสนาของแต่ละบุคคล ในเมื่อวาสนาของเราสร้างสมมาอย่างนี้ เราสร้างบุญกุศลมาอย่างนี้ เราก็ต้องเดินไปตามแต่ต้นทุนนั้น ตามแต่อำนาจาสนาที่เราสร้างสมมา ถ้าเราสร้างสมสิ่งนี้มา แล้วเราทำขึ้นมา ขึ้นมาตรงกับจิตเรา มันก็จะเข้ามาย้อนกลับมาทำลายในกิเลสของเราละ

กิเลสมันอยู่ที่ไหน? กิเลสมันอยู่ที่หัวใจ กิเลสอยู่ที่ความรู้สึกอันนี้ ทีนี้ความรู้สึกอันนี้มันถึงต้องมีความเข้มแข็ง ความเข้มแข็งของหัวใจนี้สำคัญมาก ถ้ามีความเข้มแข็ง กับอ่อนแอ ถ้ามีความอ่อนแอ ล้มลุกคลุกคลานนะ ถ้าใจอ่อนแอ ใจไม่เข้มแข็ง เราจะไม่กล้าเผชิญกับสิ่งใดๆ เลย ถ้าเราไม่กล้าเผชิญกับสิ่งใดๆ เลยนะ เหมือนไก่มันไม่ฟักไข่ เราไม่มีโอกาสอะไรเลย เราจะทำสิ่งใดก็ได้ไม่ได้ จะทำสิ่งใดก็กลัวไปหมดเลย

แต่ถ้าเรามีความเข้มแข็งนะ สิ่งใดที่เกิดมาในสภาวะแบบนี้ มนุษย์ด้วยกัน เวลาครูบาอาจารย์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เป็นมนุษย์นะ สิ่งทีอัครสาวกต่างๆ ก็เป็นมนุษย์ ครูบาอาจารย์ก็เป็นมนุษย์ สิ่งทีผู้ประพฤติปฏิบัติก็เป็นมนุษย์ทั้งนั้นเลย เราก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ทำไมเราทำสภาวะสิ่งนี้ไม่ได้ ถ้าเราทำสภาวะสิ่งนี้ไม่ได้ เราก็ด้อยค่ากว่าเขาสิ

เราก็ไม่ยอมรับหรอก เพราะเราจะด้อยค่ากว่าเขา เราก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน เห็นไหม ถ้ามีความเข้มแข็งของใจ มันจะมีปัญญาอย่างนี้เกิดขึ้นมา ความคิดอย่างนี้มันเป็นความคิดจากใจ ถ้าความคิดจากใจมันจะทำให้เรามีโอกาส ทำให้เราเข้มแข็งขึ้นมา ในการประพฤติปฏิบัติของเรามันก็จะเป็นขึ้นเป็นอัน ไม่ล้มเหลว ล้มลุกคลุกคลาน ถ้าความคิดเข้มแข็งขึ้นมา เป็นความเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา นี่สัจจะบอกอย่างนี้

คนจริง ถ้าจริงจากภายนอก จริงจากภายนอกคือนิสัยใจคอ อยู่ที่ไหนนะ จะจากสังคม ภายนอกก็เป็นคนจริง เวลาบวชขึ้นมา เวลาออกประพฤติปฏิบัติ คนจริงนี้ก็จะทำความจริงขึ้นมา

จากในหัวใจ ถ้าคนไม่จริง เห็นไหม คนไม่จริง เราทำเหลาะแหละ เราทำไม่จริงไม่จริงของเรา เรามาประพฤติปฏิบัติมันก็เหลาะแหละ

แต่ประพฤติปฏิบัติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกกับพระอานนท์ “ให้ปฏิบัติบูชา การปฏิบัติบูชาเป็นการบูชาอย่างประเสริฐที่สุด” ถ้าปฏิบัติบูชา เราก็ประพฤติปฏิบัติบูชาอย่างที่ว่า โลกเขาปฏิบัติบูชากัน ปฏิบัติเป็นพิธี ปฏิบัติไปนะ นั่นเป็นเรื่องของเขาละ แต่เราหวังผล เราการปฏิบัติของเรา เราปฏิบัติแล้วเราต้องให้ได้ผลงานนั้น

ถ้าได้ผลงานนั้น เพราะอะไร เพราะลมหายใจเข้า และลมหายใจออก ถ้าขาด ตายนะ หายใจเข้าไม่หายใจออก หายใจออกไม่หายใจเข้า คนเราอยู่แค่ลมหายใจเข้าและลมหายใจออกนี้เท่านั้นละ ถ้าขาดเมื่อไร จะประมาทไม่ได้เลย เด็กก็ตายได้ ผู้ใหญ่ก็ตายได้ คนแก่ก็ตายได้ ใครๆ ก็ตายได้ทั้งนั้น ถ้าเรารู้ว่าเรายังมีโอกาสอยู่ รอๆ ผัดวันประกันพรุ่งไป นี่กองจักรมันจะเข้ามาครอบงำ ครอบงำให้เราอยู่ในอำนาจของเขา

แต่ถ้าเป็นธรรมจักรนะ ปัญญา มันเบิกทางเอง มันเบิกทางให้ออกนะ

เวลาคนเขาไม่สนใจ เราจะไปดึง จูงขนาดไหนเขาก็ไม่สนใจ คนเขาสนใจนะ เขามีอุปสรรคขนาดไหน เขาก็แก้ไขอุปสรรคของเขาออกมาจนได้ละ มันต้องแก้ไขถ้าใจเข้มแข็งนะ อุปสรรคมหาศาลเลย อยู่ที่อำนาจวาสนาของคน อำนาจวาสนาของคนที่เกิดขึ้นมาแต่ละครอบครัว แต่ละสถานการณ์ นี่เป็นอำนาจวาสนา ถ้าอำนาจวาสนาเกิดมาอย่างนี้ ถ้ามันมีอุปสรรค เขาพยายามฟันฝ่าอุปสรรคของเขาขึ้นมา เวลาออกประพฤติปฏิบัติ เขาจะมีความเข้มแข็งนะ

เหมือนกับเราเกิดมาในปัจจุบันนี้ ในโลกปัจจุบัน สมัยโบราณนะ ชาวนาออกรวมมวลชนสามารถสถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์ก็ได้นะ ทาสสมัยโบราณก็เป็นกษัตริย์ได้ เวลาเกิดเป็นลูกกษัตริย์ ถ้าเป็นคนดี เขาก็รักษาราชวงศ์ของเขาได้ ถ้าเขาเป็นคนอ่อนแอ เขาก็ล้มเหลวเหมือนกัน นี่สิ่งที่เป็นโอกาส ชาวนา เป็นทาสก็สามารถสถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์ได้

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อหัวใจของเรา ถ้าเราพยายามทำของเราขึ้นมา เราพยายามค้นคว้าอุปสรรคขนาดไหนเราก็ฟันฝ่าออกไป นี่ถ้าธรรมจักรเกิดขึ้นมา สถาปนาธรรมในหัวใจไม่มีใครรู้ นะ มันเป็นสันติภูมิกะ มันเป็นปัจเจก ตั้ง มันจะรู้กับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นถ้ามีธรรมในหัวใจจะมีความสุข มีความร่มเย็นเป็นสุข จะไม่เร่าร้อนไปกับโลก

โลกนี้ร้อนมาก เวลาอยู่ในกระแสโลก ความทุกข์ไม่ต้องถามกันเลย ทุกดวงใจ ทุกความคิด มีความทุกข์หมดเลย จะมีความสุขขนาดไหนมันจะเจือด้วยความทุกข์ตลอดไป ไม่มีสุขอันไหน เป็นสุขบริสุทธิ์ผุดผ่องเลย แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาภิเษกหมด นี้อวิชชา สุข โดยไม่มีสิ่งใดเจือปนแม้แต่ชนิดเดียวเลย

แล้วมันอยู่ที่ไหนล่ะ? มันอยู่ที่สัมผัส สิ่งที่ได้รับสิ่งนี้ได้คือหัวใจนะ คือความรู้สึก

หัวใจ ความรู้สึก นี่สัมผัสรับรู้สิ่งนี้ได้ เพราะหัวใจ สิ่งที่มีธาตุรู้นี้มันมีสิ่งที่ครอบรับข้อมูล ความทุกข์ทั้งหมด

ตา หู จมูก ลิ้น กาย จะรับอะไร เสียงอะไร กลิ่นอะไร สิ่งต่างๆ นี่รับรู้ที่ใจทั้งหมดเลย สิ่งที่ได้รับรู้เข้ามาจากอายตนะจะไปกองไว้ที่ใจ แล้วถ้าเรานอนหลับอยู่มันก็ยังฝัน ฝัน เห็นไหม ใจ มันก็ออกไปรับรู้ของมันเองได้ ไม่มีอายตนะรับสิ่งต่างๆ เข้ามา มันก็ยังคิดของมันเองได้ เห็นไหม ตัวหัวใจนี้ตัวสำคัญมาก เวลามันทุกข์มันถึงเราร้อนมาก แต่เวลามันแก้ได้นี่มันประเสริฐมาก มันอยู่ในหัวใจของผู้ที่ประพฤติกฎปฏิบัติที่มีคุณธรรม

ฉะนั้น ในคุณธรรม เกิดมาจากไหน

ถึงเป็นธรรมจักร มันเป็นธรรมจักร จักรนี้มันจะทำให้เราเข้มแข็งขึ้นมา ให้เราย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาในความรู้สึกอันนี้ เชื่อใจในหัวใจมันยังมีอยู่ ถ้ามันมีอยู่ มันจะทำความสงบของใจเข้ามา ความสงบนี้มันจะพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนนะ

เราว่า สงบ เราก็อ่านแล้ว สิ่งที่เป็นสมาธิก็ทำแล้ว

สมาธิขนาดไหนมันก็เสื่อมโดยสถานะของมัน สถานะของสมาธิ สมาธิเกิดจากใจ ขณะที่สมาธิเกิดจากใจนะ ถ้าเป็นปุถุชนสมาธิเกิดจากใจ เวลาเสื่อมนี้เป็นปุถุชน ฟุ้งซ่าน มีความทุกข์มาก

แต่ถ้าเราวิปัสสนากาย เราเห็นกายโดยสัจจะตามความเป็นจริง สิ่งที่เราเห็นกายตามความเป็นจริง มีดวงตาเห็นธรรม “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับเป็นธรรมดา” ต่างอันต่างจริง กายก็จริง จิตก็จริง ทุกข์ก็จริงอันหนึ่ง มันต่างอันต่างจริงอยู่กันอย่างนี้ สถานะความว่างของโสดาบัน สิ่งนี้มันไม่เสื่อม สิ่งที่ไม่เสื่อมเป็นสถานะที่หัวใจมีหลักมีเกณฑ์

แต่ขณะที่ทำความสงบเข้าไป ไอ้สิ่งที่ก้าวเดินต่อไป มันยังก้าวแล้วพลาด ก้าวแล้วพลาด สิ่งมันเสื่อม เสื่อมถึงต้องมีสติไง เราถึงมีสติของเรา พยายามสร้างสมสิ่งนี้ขึ้นมา เพราะเราจะเอา งานข้างหน้าไ้

จักรมันจะเคลื่อนไปเรื่อยๆ นะ จักรมันจะเคลื่อนของมันขึ้นไป ถ้าเราสิ่งที่การกระทำอย่างนี้ ปัญญามันเกิด สติมันเกิด หมุนกลับไป หมุนกลับไปเพื่ออะไร? เพื่อชำระเชื้อใจอันนี้ เชื้อใจสิ่งที่เป็นเชื้อใจที่เป็นแรงขับเคลื่อน เห็นไหม มันยังเป็นแรงขับเคลื่อน เสร้าหมอง ผ่องใส มีความทุกข์ในหัวใจ นี่มันยังเหมือนกับไฟสุมขอนนะ ถ้าไฟสุมขอน มันยังเผาไหม้หัวใจอยู่ เรายังดับเป็นเชื้อสิ่ง ที่มันเป็นเชื้อของไฟไม่ได้

แต่ถ้าเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นธรรมจักร ถ้ามันเป็นไฟของธรรม “ตบะธรรม” ตบะคือไฟของธรรมเผาตนมัน เผาตนใคร? เผาตนสิ่งที่เชื้อใจ ไม่ใช่เผาตนเราหรอก

“เรา” สิ่งที่เป็นเรา สิ่งที่เป็นความรู้สึก สิ่งที่เป็นใจ ยิ่งเผาตนมันยิ่งผุดผ่องนะ

คูสิ อย่างทองคำ พยายามยิ่ง เขายังลงไฟ มันจะจับสิ่งที่เป็สิ่งที่เจือปนเข้ามาให้ ออกไปๆ ให้ทองคำเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์นะ ใจก็เหมือนกันสนิมของเหล็ก สนิมของหัวใจมันต้องมี ตบะธรรมเข้าไปเผาเผา แต่ตบะธรรมอย่างนี้ มันเป็นตบะธรรมที่ทำให้ความสงบของใจเข้ามา

ตบะธรรม จับไว้ กดไว้ ไม่ให้เชื้อใจนั้นออกมา แล้วใช้ปัญญาไคร่ครวญ ปัญญาไคร่ตรง ปัญญาไคร่ตรงคือทำทองคำนั้นให้เป็นรูป เป็นทองคำรูปพรรณขึ้นมา สิ่งที่เป็นรูป สิ่งต่างๆ ที่เราพอใจ จะเป็นศิลปะขนาดไหน จะเป็นรูปสิ่งที่เราพอใจขนาดไหน จะสร้างขึ้นมา นี่คือนปัญญาไ้ ปัญญาไคร่ครวญไป สิ่งไ้ไคร่ครวญไป ตบะธรรมเผาแล้วทำลายตลอดไป

ยิ่งทำลาย ยิ่งมีคุณธรรม ยิ่งมีความสุข ยิ่งมีความงามของมันขึ้นมา สิ่งที่มีความงามของมันขึ้นมา เห็นไหม กายเป็นกาย จิตเป็นจิต แยกออกจากกันโดยสัจจะความจริง ถ้ามีตบะธรรม มรรคญาณเกิด สิ่งไ้ธรรมเกิดขึ้นไ้ไ้คือ ธรรมจักรนะ จักรอันนี้เคลื่อนไป เพราะความเป็นไปของปัญญาไ้ ปัญญาไ้ที่มีสมาธิรองรับ ที่มีสติที่งานชอบ งานชอบคืองานกาย เวทนา จิต ธรรม

สิ่งที่งานชอบ งานชอบที่นี้ ใคร่ครวญสิ่งนี้ กาย เวทนา จิต ธรรม สิ่งที่เป็นโศกานันนี้มัน เป็นทฤษฎีความเห็นผิด สิ่งที่ความเห็นผิดมันก็ยึดอันหนึ่ง คือเป็นอุปาทานอย่างหยาบๆ อุปาทาน อย่างละเอียดขึ้นไป

สิ่งที่ว่าไม่ใช่เรา มันก็ออกไปแล้ว แต่มันยังเกาะเกี่ยว สิ่งทีเกาะเกี่ยว วิปัสสนาปัญญา ใคร่ครวญอย่างนี้บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนมันปล่อยวาง พอปล่อยวางบ่อยครั้งมันก็มีความสุข กิเลสมันก็เบาตัวลง พิจารณาเข้าไป เข้าไป จนมันขาด กายเป็นกาย จิตเป็นจิต รวมออกไป โลกนี้ ราบหมดเลย ว่างหมด มีความสุขหมด หัวใจที่รองรับสภาวะธรรมแบบนี้มันเป็นหัวใจของเรา มัน เป็นหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ หัวใจสิ่งนี้มีคุณค่า

แต่ถ้าหัวใจสิ่งนี้มันเกิดเป็นมนุษย์ แล้วใช้ชีวิตของมนุษย์ไป มันเหมือนสัตว์ตัวหนึ่งนะ สัตว์เกิดมามันก็มีร่างกาย มีหัวใจเหมือนกัน สัตว์นี้เป็นอบายภูมินะ สัตว์เดรัจฉานนี้เป็นอบายภูมิ แต่เขาก็มีบุญกุศลของเขา ถ้าสัตว์ที่เจ้าของเขารัก มันก็ดำรงชีวิตของมัน มีความสุขของเขา มันก็มี หัวใจ มันก็มีร่างกาย แล้วมนุษย์เรา ถ้าใช้ชีวิตอย่างนั้นมันก็เหมือนสัตว์

ว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ มนุษย์เป็นผู้ที่มีปัญญา...ปัญญาโลกๆ อย่าง นั้น ปัญญาใช้ชีวิตไป วันหนึ่งๆ มันก็ต้องตายเหมือนสัตว์นั้นล่ะ มันไม่ได้คุณประโยชน์อะไร ขึ้นมาหรอก

แต่ในการประพฤติปฏิบัติของเรา หัวใจอันนี้ หัวใจที่ว่าใช้ชีวิตแบบสัตว์ แต่เพราะมันมี คุณธรรม มันมีศีล สมาธิ ปัญญา สิ่งที่มีศีล สมาธิ ปัญญาคือธรรมจักรของ องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราสร้างสมขึ้นมา มันอยู่ในหัวใจของเรา สิ่งที่เกิดขึ้นในหัวใจของเรา มันเวลา จักรมันเคลื่อน มันก็เคลื่อนในหัวใจของเรา เราเห็นของเราคนเดียว เราว่าเราเห็นของเราคนเดียว นะ แต่ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเล็งญาณอยู่เห็นหมดคนะ

เวลาครูบาอาจารย์ของเราสมัยอยู่กับหลวงปู่มั่น ขนาดใช้ปัญญขนาดไหน ใช้วิปัสสนา ขนาดไหน ถ้าทำความผิด หลวงปู่มั่นท่านกำหนดจิตมาเห็นนะ เข้าไปทำข้อวัตร ท่านจะบอกเลย ว่า “ทำอย่างนี้ผิด ทำอย่างนี้ผิด ไม่ควรทำอย่างนี้” แล้วบอกว่าปัญญาอย่างนี้ ที่เราศึกษาของเราอยู่ คนเดียว เราอยู่กับคนเดียวหรือ

นี้ก็เหมือนกันขณะที่เราประพฤติปฏิบัติ สิ่งต่างๆ ในจักรวาล สิ่งที่เป็นจิตวิญญาณ เขารู้
 ความคิดนะ ถ้าเราทำคุณงามความดี คุณ คุในพระไตรปิฎก พระอรหันต์อยู่ในป่า เทวดาอุปฐาก
 เทวดาล้อมรอบ มีความร่มเย็นเป็นสุข เขาต้องการสิ่งที่เป็นคุณธรรมนี้ ในหัวใจของเรา ขณะที่
 กิเลสค้นหาความทะยานอยาก จิตมันมีติดบอด มันก็เหมือนจิตทั่วๆ ไป มันก็เหมือนก้อนกรวด
 ก้อนทรายที่อยู่ตามแม่น้ำ มันก็เหมือนอย่างนั้น สภาวะจิตอย่างนั้น

แต่ถ้ามันมีเพชรนิลจินดาปนอยู่ในก้อนกรวดนั้น เพชรนิลจินดามันต้องส่องแสงประกาย
 จากแสงแดด แสงประกายมันจะเกิดขึ้นมา เห็นไหม หัวใจของผู้ที่มีธรรมก็เป็นอย่างนั้น เทวดา
 อินทร์ พรหม เขาถึงเข้าใจ เขาถึงรู้จัก เขาถึงต้องอยู่ความร่มเย็นสภาวะแบบนั้น แต่ถ้าหัวใจเรา
 เหมือนกรวด เหมือนหิน เหมือนทราย ใครๆ เขาจะมาดูแลเราละ แล้วเราก็มองเราทุกข์เรายาก
 ขณะที่เราทุกข์เรายากไม่มีใครมาสนใจเรา

ขณะที่ปัญญาเราเกิด บุญกุศลเกิด ธรรมจักรเกิด เขาต้องการบุญ ต้องการกุศลจากเรา สิ่ง
 ต้องการกุศลจากเรา เขาก็คุ้มครองเรา เขาดูแลเรา สิ่งนี้มันเป็นไปโดยที่เราไม่รู้ตัว เพราะผู้ที่
 ประพฤติปฏิบัติมันอยู่ที่อำนาจวาสนานะ อำนาจวาสนา สุขวิปัสสโก ปล่อยาวไปเฉยๆ รู้จักไป
 เฉยๆ รู้จักกิเลสขาดไป มีความร่มเย็นเป็นสุขธรรมดา แต่ถ้านะ ถ้าเดวิดโซ จากสิ่งต่างๆ มันจะมี
 ความรู้เห็น เห็นสภาวะแบบนั้น ถ้าเห็นสภาวะแบบนั้น รู้สภาวะแบบนั้น นี่รู้ เขาก็รู้เรา เรารู้เขา

ดูจากสภาวะธรรม มันจึงเห็นสภาวะของโลก โลกหมุนไปในวัฏฏะ มันถึงเป็นความที่เป็น
 ความมหัศจรรย์ของจิต จิตนี้มหัศจรรย์สภาวะแบบนี้มาก เวลาเราวิปัสสนาไป ปล่อยาวหมด กาย
 เป็นกาย จิตเป็นจิตออกจากกัน สิ่งที่มีเป็นเชื้อไขอันละเอียด สุขความทุกข์อันอย่างหยาบๆ
 สุขความทุกข์อันละเอียด มันมีขั้นตอนของมัน

ถ้าเป็นขิปปาภิญญาแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทะลุหมด ขาดหมด แล้วเข้าใจ
 มรรค ๔ ผล ๔ เหมือนกัน แต่เพราะอำนาจวาสนาของเวไนยสัตว์ การประพฤติปฏิบัติมันถึงต้อง
 ก้าวเดินไปตามจักร ตามเคลื่อนไปของปัญญาแต่ละขั้นแต่ละภูมิ ปัญญาของแต่ละขั้นแต่ละภูมิ มัน
 หยาบละเอียดต่างกัน กิเลสหยาบละเอียดต่างกัน สมมติหยาบละเอียดต่างกัน ปัญญาที่หยาบ
 ละเอียดต่างกัน มันถึงต้อง...เราถึง...เพราะเราสร้างอำนาจวาสนามาระดับนี้ อำนาจวาสนานี้เรายังมี
 โอกาสกระเสือกกระสนไปได้

แต่ถ้าเป็นปทปรมะ อานาจาสนาก็ไม่ได้สร้าง แล้วก็ปฏิเสธ แล้วก็ยังไม่ยอมรับ ที่ว่าใช้ชีวิตแบบสัตว์ไปวันหนึ่งๆ เขาปฏิเสธหมดเลย แล้วเขายังมีทิฐิฐานะว่า เขามีความสุข เขาอดเยี่ยม แต่พวกที่ออกประพฤติปฏิบัตินี้เป็นผู้ที่มีปัญหา ผู้ที่ว่าทำให้ตัวเองลำบากเปล่า

ลำบาก ลำบากๆ เพราะจะฆ่ากิเลสvey กิเลสมันอยู่ในหัวใจ กิเลสมันมีอำนาจบาทใหญ่ เราจะทำลายกิเลส เราจะไปลำบากที่ไหน นี่คือการอาวธ นี่เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ถ้าธรรมจักรมันเกิดอย่างนี้ มันจะเหยียบย่ำสิ่งที่เป็นกิเลส ที่เป็นกงจักร ที่จะทำลายให้ การประพฤติปฏิบัติเราล้มลุกคลุกคลาน สิ่งที่มีนเป็นธรรมจักร ธรรมจักรเกิดจากใจเรา

เวลาครูบาอาจารย์ท่านอยู่ในป่า ว่าฟังธรรมตลอดเวลา ฟังธรรมตลอดเวลา เราเปิดพระไตรปิฎก เราอ่านพระไตรปิฎก เรายังอ่านแล้วเรายังไม่เข้าใจเลย

เวลาครูบาอาจารย์ท่านอยู่ในป่านะ ถ้าจิตสงบขึ้นมาธรรมเกิดเลย สภาวะแบบนี้ตอบปัญหา ปัญหาอย่างนี้ต้องตอบธรรมอย่างนี้ อย่างนี้เป็นสภาวะแบบนี้ นี่เวลาธรรมเกิด นั่นธรรมจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้าเป็นธรรมจักรนี้มันจะเกิดเป็นอริยสัจ อริยสัจ เวลาจิตที่มันปล่อยวางขนาดไหนจะย้อนกลับเข้ามาเป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะ เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เป็นธรรม ธรรมสภาวะธรรมเกิดนั้นเป็นอาการของจิตออกไปรับรู้ เป็นสภาวะธรรม ธรรมที่มีอยู่โดยดั้งเดิม

แต่ถ้าเป็นสภาวะ อริยสัจที่จะชำระกิเลสได้มันต้องเป็นธรรมจักร ถ้าเป็นธรรมจักรขึ้นมา มันจะย้อนกลับเข้ามาจากภายใน สิ่งนี้จับอสุภะได้ ปัญญามันจับอสุภะได้ ตั้งอสุภะได้ด้วยสมาริด้วยสติ แล้วปัญญามันก็ใคร่ครวญ ถ้าใคร่ครวญนี้ก็เป็นวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนาไป วิปัสสนาไป สิ่งที่เป็นอสุภะ อสุภะกับจิต ความสกปรกโสโครกอย่างนั้นกับจิตมันอยู่ด้วยกันได้อย่างไร แต่มันอยู่ด้วยกันได้เพราะอะไร เพราะอวิชชา สิ่งที่มีนเศร้าหมอง มันมัวหมองของมัน มันยึดมันถือมันของมัน โดยที่ไม่มีใครเคยชำระมัน ชำระมันได้อย่างไร เพราะไม่มีใครเคยไปเห็นมัน สิ่งที่จะเคยเห็นมัน มันต้องทำความสงบของจิตเข้าไป จนเป็นอนาคามรรค มันถึงจะเข้าไปเห็นสภาวะแบบนี้ ถ้าเห็นสภาวะแบบนี้ มันก็ใคร่ครวญของมัน ด้วยกำลังของจิต ด้วยกำลังของธรรมจักรที่เราสร้างสมขึ้นมา

จากใจที่ล้มลุกคลุกคลาน จากใจที่ไม่มีกำลัง จากใจที่ว่ายอมจำนนกับกิเลสมา ยอมจำนนกับกงจักรมาตลอด แต่ถ้ามันพัฒนา มันถึงธุดงค์วัตร ถือสิ่งการขัดเกลากิเลสแล้วมุนานะให้เป็น

จริงจกกับการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะพัฒนาขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา จนเห็นสภาวะแบบ
นี้ เห็นสภาวะแบบนี้มันมีฐานรองรับ มันไม่มีสิ่งใดลอยๆ มาหรอก จะเป็นโศดาบัน สกิทาคา โดย
ที่ว่าฝนเอานึกเอามันเป็นไปไม่ได้หรอก

มันจะเป็นไปได้จากธรรมจักร ที่มันเกิดขึ้นมาจากหัวใจที่มันทำลายกิเลสออกเป็นขั้นเป็น
ตอนขึ้นไป แล้วสิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่อุปสรรค มันเป็นสิ่งที่กั้นที่ สิ่งกั้นที่ของแต่ละระดับ แต่ละ
ระดับนี้กั้นที่ตลอดไป มันมีระดับรองรับของเขา ระดับรองรับ สภาวะธรรมรองรับระดับกั้นที่อย่างนี้
ตลอดไป ระดับกั้นที่ ที่ว่าจิตนี้รูปพรรณสัณฐานของจิต ที่ความว่างของจิต ว่างขนาดไหน ว่างของ
โศดาบัน ว่างของสกิทาคา ว่างของอนาคา ความว่างอย่างใด แม้แต่อนาคายังมี ๕ ขั้น ๕ ขั้น ความ
ว่างของ อนาคา มันมีเศษส่วนขนาดไหน นี่ปัญญามันจะใคร่ครวญ มันจะทำลาย ทำลายออกไป
เป็นขั้นเป็นตอน

ถ้าเราไม่สึกเอาเผากิน ถ้าสึกเอาเผากิน มันจะเข้า กิเลสมันจะดึงของมันไป

แต่ถ้ามันไม่สึกเอาเผากิน มันจะย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาวิปัสสนาสิ่งที่ป็นอสุภะ
มันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวางจนนางตัณหา นางอรดีมันอ่อนตัวลง เบาลง เบาลง เบาลง
ความชำนาญจะเกิดขึ้น สิ่งที่มีความชำนาญจะเกิดขึ้น มันจะเป็นการพันตูกันระหว่างกิเลสกับธรรม
ในหัวใจนะ ขณะที่กำลังอ่อน กิเลสมันมีอำนาจมากกว่า

สิ่งที่การวิปัสสนามันจะมีสิ่งกระทบกระเทือนนะ กระทบกระเทือนจากภายในคือกิเลส
ตัณหาความทะยานอยาก กระทบกระเทือนจากภายนอกคือสิ่งที่สัญชาตญาณ สิ่งที่มีมันเคยเป็นไป
นี้มันจะกระเทือนกันไปหมดเลย เพราะอะไร เพราะการชำระล้าง เราจะทำความสะดวกจากข้าง
นอก ทำความสะดวกจากข้างใน เราต้องล้างจากข้างนอก ล้างจากข้างใน จิตก็เหมือนกัน สิ่งที่เป็น
สัญชาตญาณคือการดำรงชีวิตของมันที่จิตเกิดตาย เกิดตายมา มากี่ภพ กี่ชาติ

สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่ผูกพันมากับจิต ขณะที่ธรรมจักรเกิดขึ้นมา มันไปชำระจากภายใน ภายใน
คือชำระจากหัวใจ จากสิ่งที่เป็นนางตัณหา นางอรดีจากในหัวใจ เป็นปฏิกะความผูกพันของใจ
เป็นข้อมูลของใจ เป็นสิ่งที่ป็นกิเลสอย่างละเอียดในหัวใจ มันก็ใคร่ครวญกันจนขนาดที่ว่าทำลาย
ตลอด โดยมหาสติ-มหาปัญญาใคร่ครวญตลอด จนปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางขนาดไหน นี่มันถึง
จะต้องมีความละเอียดรอบคอบ

คำว่า “มหาสติ” คำว่า “สติปัญญา” เราก็รอบคอบพอสมควร เราก็ทำประพฤติกปฏิบัติมาจนเห็นผลเห็นงานขึ้นมา แต่มหาสติมันละเอียดกว่านั้น มันละเอียด ก้าวเดินไปจะรู้ตลอด ปัญญาจะคงที่กับในหัวใจตลอด มันจะก้าวเดินไป จะทำอะไรโดยมันจะหมุนอยู่ภายในจักร จักรปัญญามันจะหมุนอยู่ภายใน การทำงาน การเคลื่อนไหวนี้เป็นสัญชาตญาณเฉยๆ แต่จิตมันจะหมุนกระทบกระทั่งกันตลอดไป นี่ปัญญามันไวขนาดนั้นนะ ขนาดที่ว่ารู้ทัน รู้ทันความเคลื่อนไหวไปตลอด นี่มันก็ปล่อย

ถ้ามันปล่อย เห็นสภาวะแบบนี้บ่อยๆ ครึ่งเช้า บ่อยครึ่งเช้า จนมันเบาตัวลง กิเลสจางลง จางลงๆ จึงย้อนกลับ มันจะดึงกลับเข้ามา สิ่งสุดท้ายแล้วคือตัวใจเป็นอิสระ สุดท้ายแล้วคือตัวใจคือตัวกามราคะ สิ่งที่เราเห็นเป็นตัวกามราคะ ความเป็นไปของจิตต่างๆ

ธรรมจักรเกิดจากใจ มหัศจรรย์มาก มันปล่อยกัน มันทำลายกัน ในขณะที่มันย้อนกลับเข้ามาถึงตัวมันเอง ทำลายกันออกไปจากใจ สิ่งที่ย่อยไปจากใจ นี่จิตปล่อยเข้ามา จิตปล่อยเข้ามา ฝึกซ้อมความเป็นไปของจิต สิ่งที่เราสัมผัสในหัวใจปล่อยเข้ามา วางหมดเลย สิ่งที่เราวางหมด สิ่งที่เราวางหมด ใครเป็นคนรู้ว่าวาง ความรู้สึกอยากต่างๆ มีทั้งนั้นละ สิ่งต่างๆ มีสภาวะแบบนี้

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักรๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ พระอัญญาโกณฑัญญะฟังธรรมจักรๆ เข้าใจสิ่งนั้นเป็นพระโสดาบัน ขณะที่พระอัสสชิกับปัญจวัคคีย์ทั้งหลายฟังอยู่ เป็นปุถุชน นี่ก็เหมือนกันในความละเอียดอ่อนของจิตแต่ละขั้นแต่ละภูมิต่างกัน สิ่งที่เราความเป็นไปของจิตนี้ก็ต่างกัน ขณะที่ความเห็นอย่างนี้มันก็คิดในสภาวะตัวของมันเอง

ต้องมีความละเอียดรอบคอบ ต้องมีครูบาอาจารย์ชี้แนะ สิ่งนี้จะย้อนกลับเข้ามา

ถ้าย้อนกลับเข้ามา นี่จักรโดยสมบูรณ์ ธรรมจักรโดยสมบูรณ์คืออรหัตตมรรค สิ่งที่เราอรหัตตมรรคจะย้อนกลับเข้ามาจับตัวนี้ได้ ถ้าจับตัวนี้ได้ละ นี่คือตัววิชา นี่คือตัวเจ้าวัฏจักร

สิ่งที่เป็นเจ้าวัฏจักร จิตปฏิสนธิ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญฺณํ วิญญฺณปฏิสนธิกับวิญญฺณโดยที่ที่เราเรารู้กัน วิญญฺณขั้น ๕ เสียงกระทบรู้ ความรู้สึก วิญญฺณอย่างนี้ วิญญฺณในขั้น ๕ วิญญฺณในขั้น ๕ นี่มันเกิดจากตัววิญญฺณในอวิชชาที่ประสมมา วิญญฺณนี้

จะเกิด ถ้าไม่มีวิญญาณในปฏิสนธิประธานมานะ เป็นตัวกระแสนองรับมา วิญญาณชั้นเกิดไม่ได้เลย

เวลาเราเห็นภาพ เราฟังเสียง แล้วเรานึกภาพนั้นไม่ออก หรือเราไม่รับรู้ เห็นไหม เกิดสิ่งนี้ประจำ เพราะอะไร เพราะใจไม่รับรู้ ถ้าใจไม่รับรู้ ขณะที่กระทบ มันก็ไม่รับรู้ สิ่งที่ไม่รับรู้ นี่เพราะว่านี่เป็นชั้น วิญญาณที่ว่า วิญญาณๆ กันนี้หายามากๆ วิญญาณในปัจจุสมุปบาทละเอียดลึกซึ้งมาก

ที่ว่า เวลาเกิดตาย เกิดตาย ระลึกอดีตชาติไม่ได้ เพราะข้อมูลต่างๆ ที่ว่าทำคุณงามความดีเป็นบุญกุศลต่างๆ มันสะสมลงที่ใจๆ มันสะสมลงอยู่ที่อวิชชาตัวนี้ ข้อมูลสุดยอด มันอยู่ตรงนี้ แล้วถ้าจิต มรรคญาณเข้าไปจับตัวจิตดวงนี้ ทำลายข้อมูลตรงนี้ ถ้าพลัดตรงนี้หมดสิ้นไป นี่ธรรมจักร

เวลาธรรมจักร จักรสิ่งนี้เกิดขึ้นมา ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ปฏิญาณ ถ้าไม่สำเร็จ ไม่ปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ ขณะที่มรรคญาณ มรรคญาณที่ทำลายอวิชชาปจฺยา สงฺขารฯ ตัวนี้ออกไป ในปัจจุบันที่จิตนี้มันทำลายกัน สิ่งนี้ต่างหากมันเป็นวิมุตติสุขขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสียวิมุตติสุขก่อน แล้วเวลาแสดงธรรมจักรฯ ขึ้นมา สิ่งนี้ถ้าไม่มีกิจญาณ กตญาณ เราจะไม่ปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ ขณะที่กิจญาณ กตญาณนี้เกิดขึ้นมาแล้ว ขณะที่แสดงธรรมจักรฯ นั้น นี่สิ่งนี้เกิดขึ้นมา สิ่งนี้มีการกระทำขึ้นมา งานของใจเกิดขึ้น มันเป็นมรรคญาณเกิดขึ้นมาในหัวใจ แล้วทำลายกิเลสอวิชชาที่สิ้นออกไปจากใจนี้ พอสิ้นออกจากใจนี้ จิตดวงนี้ถึงพ้นออกไป เห็นไหม ถึงไม่มีร่องรอย

ความว่าง ความว่างนี้เป็นเรื่องของสมมติ จิตดวงนี้ไม่มีความว่าง ไม่มีสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น มันเป็นเรื่องที่นอกเหนือเหตุผลไปทั้งหมด แต่อาศัยหัวใจนี้เท่านั้น นี่คือการที่แสดงออกมาจากสุปปาติเสตนิพพาน สิ่งที่เป็นสละคือเศษส่วนของความรู้สึก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่ที่โคนต้นโพธิ์ แล้วยังเทศนาว่ามารอีก ๔๕ ปี เอาอะไรเทศนาว่าการ เอาสิ่งใดวางรากฐานของธรรมไว้ สิ่งทีรากฐานของธรรมไว้ก็คือธรรมจักรทั้งหมดเลย

แต่ขณะที่เราศึกษานี้เป็นกงจักรหมดเลย เพราะเราเอากิเลสเข้าไปศึกษา เราเอากิเลสเข้าไปยึดมั่นถือมั่น ธรรมนี้เป็นธรรมของเรา เราศึกษาธรรมมาจนมีวุฒิภาวะ ที่ว่าเรารู้มาก เรารู้มาก

ความรู้อย่างนั้นเป็นกงจักร เข้ามานั้นคอเรา บั่นคอจนการประพฤติปฏิบัติไม่เกิดเป็นมรรคเป็นผลขึ้นมา

แต่ครูบาอาจารย์ของเรา บวชกับอุปัชฌาย์แล้ว รุกขมูล เสนาสนัง เข้าป่าเข้าเขา เข้าไปกำจัดกิเลสเข้าไปชำระกิเลส เข้าไปทำลายกิเลสสภาวะในหัวใจ ไม่ต้องมาให้ใครรับรองว่าสิ่งนี้เป็นความจริงหรือไม่เป็นความจริง สิ่งที่เป็นความจริงอย่างนี้ มันถึงเป็นการประพฤติปฏิบัติ

เพราะศึกษาเพื่อฆ่ากิเลส ไม่ใช่ให้กิเลสพาศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประพฤติปฏิบัติก็เป็นพิธี ประพฤติปฏิบัติการกระทำก็เป็นพิธี เพราะกลัวผิดใจ ต้องอยู่ในกรอบ ต้องอยู่ในพิธีตลอดไป ทำพิธีไป กิเลสมันหัวเราะเยาะนะ เหมือนกับปฏิบัติเพื่อไปยอมจำนนกับกิเลสเลย ละเอียดอ่อนขนาดไหน นิ่มนวลขนาดไหน อ่อนหวานขนาดไหน เป็นการจำนนกับกิเลสทั้งนั้นเลย นี่กงจักร

แต่ถ้าเป็นธรรมจักรนะ มันมีหนัก มีเบา มีความรุนแรง เวลากิเลสมันแรงจะต้องแรงใส่กัน เวลากิเลสมันหยาบ เวลากิเลสมันฉุดกระชากไป เราจะต้องเอาสิ่งที่เป็นความมุมานะเข้าไปต่อต้าน เข้าไปยับยั้ง เข้าไปทำให้เสร็จสิ่งนี้ก่อน มันมีขณะที่กิเลสมันรุนแรงก็มี ขณะที่กิเลสมันนิ่มนวล ขณะที่กิเลสมันอ้อยสร้อย มันหลอกลวง มันมีทั้งนั้นล่ะ

ในการประพฤติปฏิบัติ มันจะต้องมีหนักมีเบา มันจะไม่เป็นการเสียมารยาท ต้องเป็นการประพฤติปฏิบัติเป็นพิธีไปอย่างนั้นหรือ ระหว่างธรรมจักรและกงจักร เราต้องคัดเลือกเอง เราต้องเอาสิ่งนี้มาเป็นต้นแบบ ถ้าเรามีต้นแบบ เห็นไหม องค์ศาสดาเป็นครูของเรา องค์ศาสดาเป็นองค์ต้นแบบ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติมา เห็นสิ่งนี้ขึ้นมาแล้ววางรากฐานไว้ ครูบาอาจารย์ของเราเดินตามมา แล้วเดินตามมา มีผลงานขึ้นมาในหัวใจ เป็นธรรมจักร ไม่ใช่กงจักรนะ แล้วจะเป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น เอวัง